

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI

A. ELANGO: Õpilaste omavahelise väärtusastmiku kujunemine

A. VELMET: Mittelauljad õpilased

E. MURDMAA: Lastekirjandus ja rahvusvaheline koostööküsimus Kopenhageni kongressil

KOOLIUUENDUSNURK — V. ORDLIK: Üldõpetuse teemade käsitlemine

KIRJANDUSE ARVUSTUSI JA ÜLEVAATEID

VÄLISMAALT

KROONIKA

KOOLIRAADIO SAATED

ÜLESKUTSE

Möödapääsmatult
vajalikud igas
majapidamises
on:

Lodix
kingakreem

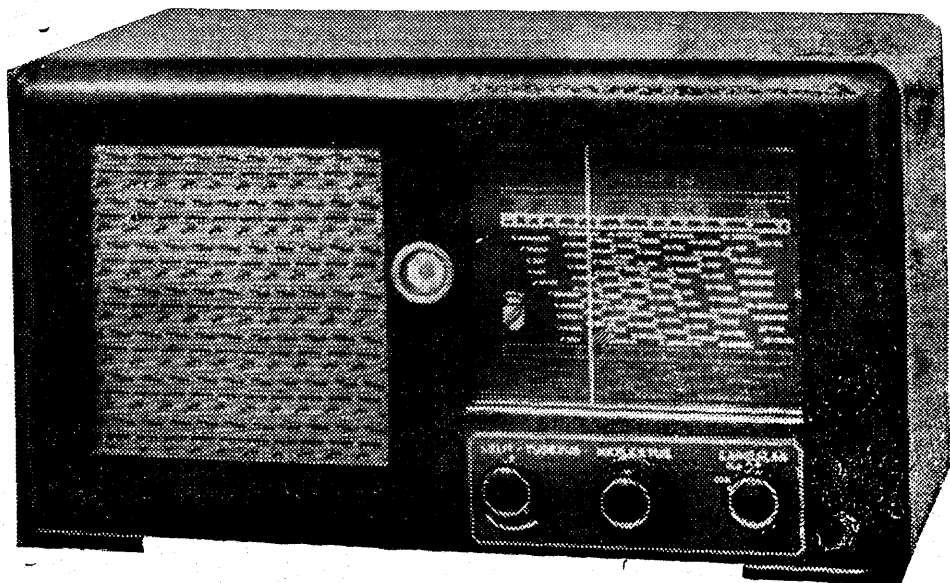
Sidol
metalli- ja aknapuhastaja

Sigella
poonimisvaha

Sirax
kütirimispulber

Liipa
kärbsespuudjad

A/S. SIDOL COMPANY, TALLINN

SUPREMA-RAADIO

4 + 2-lambiline 3 lainealaga super,
hind Kr. 210.—

Tallinna Manuf. ja Kaubanduse A.-S.

RAADIO-LADU

Raekojaplats. Postk. 231. Tel. 426-56

Näitus

»Luterma tooted 1939«

B Ö R S I S A A L I S

18.—25. veebr. 1939

Avatud kella 10—19

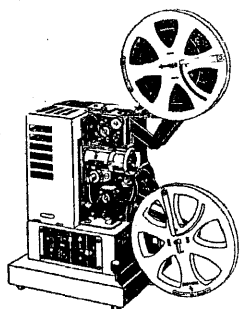
A/s. A. M. LUTHER

PUTTOX

hävib kärbsed,
lutikad, prussakad
ja kõik teised tüü-
tavad putukad.

A/S-i ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS
end. Riigi Põlevkivitööstuse saadus

Ülemaailmselt kvaliteetkaubana tuntud

SIEMENS kitsasfilm-projektor

võidab poolehoiu ja võetakse kasutamisele
ka meie koolides, kuna ta on

- tehniliselt viimistletud
- praktiline
- ökonoomne

EESTI AKTSIASELTS SIEMENS

Tallinn

Vabadusväljak 7

Märtsikuus hakkab ilmuma

Der Große Brockhaus

Teine ümbertöötatud trükk. 20 köidet ja atlas.

Kuni 31. märtsini 1939. on maksev alandatud ettetellimis-
hind linases köites kr. 24.— köide, poolnakköites kr. 30.— köide.

Vanade leksikonide (vähemalt 10 köidet ja mitte varem kui
1890. a. ilmunud) omanikud võivad need ümber vahetades veel
ühe lisahinnaalanduse saada.

Meie soodsad osamaksutingimused võimaldavad igapähele
teose ostmise. Kõigile järelepärimistele vastame viibimata.
Nõudke maksuta prospekte.

Kluge & Ströhm

Pikk 9

F. Vassermann

Tallinn

Pikk 9

KASVATUS

Eesti Õpetajate Liidu kasvatusteaduslik ajakiri

Nr. 2

Küünlakuu 1939

21. aastakäik

A. ELANGO

Õpilaste omavahelise väärtus- astmiku kujunemine

Probleem ja lähtekohad.

Kellel on olnud võimalus jälgida kariloomi, see arvatavasti on pannud tähele, et mitte kõik loomad karjas ei kohtle teineteist samaväärsena. Kui näit. lehmakari janusena tormab kitsa jooginõu juurde, siis pole mitte juhuse asi, kes oma janu kustutab esimesena ja kes kannatlikult järge ootama jääb, vaid karjas valitsevast alluvusastmikust sõltub, kes keda eemale ajada suudab ja tohib. Samasugust nähet võib panna tähele lindude juures. Rändlindude parvedel on omad juhid ja sellele kohale ei pääse keegi ainult juhuse varal.

Need nähted äratasid teadlaste huvi ja mõned neist asusid sel alal kavakindlaid vaatlusi korraldama. Eriti süstemaatselt tegi seda norra psühholoog K. S c h j e l d e r u p kanade juures¹⁾. Vaadelnud pidevalt koos elavat kanakarja ta tõdes, et iga kana seal oli teadlik oma asendist teiste hulgas: ta teadis, kellest ta on üle ja kes temast on üle, keda ta tohib toidu juurest eemale ajada või muidu nokkida, ning kellele ta peab kuulekalt alluma. Võitluse ähvarduse ja hirmutamise teel määrati harilikult juba esimestel kohtamistel kindlaks, kes kellest on üle; kui see oli otsustatud, siis jäi tekkinud alluvusvahekord kauaks ajaks püsima ja leidis asjaosalistelt tunnustamist. Igakord pole mitte paljas jõud otsustav, kes üles, kes alla jääb, vaid julgus, millega üks kana teisele vastu astub, mil määral keegi end vastase ähvardustest heidutada laseb ja võitlus-

¹⁾ Sozialpsychologie des Haushuhns. Zeitschrift für Psychologie 88, 1922. Lühidalt on selle uurimuse tulemusi refereeritud E. Kaila teoses „Mis on vaim?“ (Elav Teadus 46).

väljalt põgeneb. Eriti vihased on võitlused seal, kus kohtuvad kahe kanakarja juhid — kuked. Seal võib võitlus mõnikord isegi „verevalamiseks“ kujuneda. Igakord ei esine allumine lihtsa reana, vaid tulevad ette n. n. kolmnurgad ja nelinurgad. Näit. A peksab B-d, B peksab C-d, ent C omakorda A-d. On kanakarju, kus üks türaniseerib kõiki teisi, on aga ka sääraseid, kus esinevad ainult kolm- ja nelinurgad.

Eriti huvitavana paistab K. Schjelderup'i uurimuses silma asjaolu, et need kanad, kes alluvusastmikus seisavad madalal ja paljudelt peksa saavad, rahutult ja tagakiusatult elavad, nendele vähesetele, kes nendest veel allpool on, suhtuvad väga tagedalt ja julmalt, sellal kui ülalpool olivad endale alluvatele on leebed ja „armulikud“. K. Schjelderup kontrollis neid tähelepanekuid mitmesuguste katsete najal. Ta kõrvaldas näit. mõnel kanal kõik temast üleolevad despoodid, teisel taas kõik allujud jne. Tulemuseks oli, et vastava kana käitumine selle tagajärjel oluliselt muutus.

Eriti mullistavana mõjus kanale, kes oli harjunud valitseva asendiga, langus sotsaalsel astmikul. „Sügavasti masendununa, sageli rippuvate tiibadega ja pea longu lastud, ta on, vähemalt otsekohe pärast lüüasaamist, otsekui halvatud, ilma et tal oleks mingit kehalist riket. Looma vastupanujõud, kogu ta hingeelu, on otsekui murdunud. Mõningatel juhtudel oli selle kokkuvarisemise mõju nii tugev, et loom varem või hiljem käis alla, eriti siis, kui ta kaua aega oli olnud täielik ainuvalitseja.

Isegi „revolutsioone“ esineb kanakarjas. Kui mõni kana teisest karjast satub üksikult võõrasse kanakarja, siis võetakse ta algul seal üsna vaenulikult vastu. Kõik, isegi üsna madalalolijad, astuvad tema vastu välja. Kui uustulnuk pole eriti julge, siis saavutab ta harilikult palju madalama koha oma uues ümbruses, kui ta tõeliselt vääriski. Pikapeale kodunenud hakkab ta oma „ülematele“ vastu, ei lase end enam nendel peksta, vaid hakkab vastu lööma. Tekib võitlus, mille tagajärjel vastuhakka ja võib tõusta märksa kõrgemale, mõnikord isegi esimeseks; ebaõnnestub tal aga see võitlus, siis ähvardab teda hädaoht langeda veelgi madalamale kui ta oli enne.

D. Katz oma lisandustes K. Schjelderup'i uurimustele ja E. Kaila teoses „Persoonallisuus“ juhivad tähelepanu sellele, et samasuguseid nähteid esineb ka inimeste juures. Isegi võrdlemisi lühiaegne koosolemine, näit. raudteevagunis, võib viia väärtusastmiku kujunemisele. Vangi langenud eri väeosadest sõdurid on esimesel mo-

mendil paljas kari, kuid ei kesta kaua, kui tekib kindel rühmitus ja „sündinud juhid“ tulevad ilmsiks ning astuvad etteotsa. Mõningatel poisteklassidel on olemas samasugune „peksujärjekord“ kui kanadelgi. Ka inimese käitumine oleneb suuresti ta sotsiaalsest asendist. Kindral kohtleb reamehi tüüpiliselt teisiti kui kapral. E. Kaila jutustab ühest vaimuhaigest sõdurist, kes end aeg-ajalt kujutles olevat kindrali. Neil hetkedel ta oli oma oletavaile alluvaile — kaassõdureile — palju leebem kui muidu, põhjendades ise seda muudatust käitumises sõnadega: „Ma olen ju nüüd kindral.“ Samuti on järsk langemine sotsiaalsel väärtusastmikul inimesele niisama masendav kui loomalegi. Mõnesse häbistavasse protsessi segatud, majanduslikult pankrotti sattunud või muidu „mürgitud“ mees võib esinemisviisis ja välimuses muutuda nii, et pärast lüüasaamist teda raske on ära tunda.

Välismaiseid uurimusi.

K. Schjelderup'i uurimused andsid tugeva tõuke samasuguste vaatluste ja katsete korraldamiseks laste ja kooliõpilaste juures. D. Katz'i, K. Reiniger¹⁾ ja L. Večerka²⁾ omad väärivad sel alal kõige enam tähelepanu.

Metoodiliselt on kõige huvitavam K. Reiniger'i uurimus. Olles ühe Viini poistealgkooli 5. õppeaasta (10—11-aastased poisid) õpetajaks, pani ta tähele, et õpilased liituvad omavahel mitmesugusteks huvirühmadeks, nagu mängurühm, margikorjajaterühm, joonistamisrühm jne. Rühma võeti peamiselt neid õpilasi, kes selle rühma seisukohalt kuidagiviisi kasulikud olid. Üldiselt võis liikmeid jagada 4 järku: 1) juhid, 2) tunnustatud kaaslased, 3) sallitud kaaslased, 4) hüljatud, eemaletõrjutud kaasõpilased. Igas järgus oli veel oma kindel järjekord, umb. nagu kanakarjas.

Säärase huvirühmades valitseva väärtusastmiku kõrval oleles aga veel teine, klassi üldine väärtusastmik, kus õpilase asendi määrasid mitte ta võimed mingil erialal, vaid ta koguisiksus, ta üldine jõudlusvõime ja suhe klassile kui tervikule. Viimatimainitud astmiku kujunemisel etendas kaunis suurt osa ka õpilase käitumine väljaspool kooli, kuna üksteise hindamisel polnud lähtekohaks ainult koolitublidus. Et hea, eeskujulik õpilane oleks poiste omavahelises

¹⁾ K. Reininger. Über soziale Verhaltenswesen in der Vorpupertät. Wien-Leipzig-New York, 1924.

²⁾ L. Večerka. Das soziale Verhalten von Mädchen während der Reifezeit. Quellen und Studien zur Jugendkunde. IV. Jena, 1926.

väärtusastmikus esimene, seda võib küll juhtuda, ent igakord pole see mitte kindel; mõnikord on poiste silmis palju tähtsam, kuivõrd keegi on kursis uuemate tsirkus- ja kinouudistega, mis ta suudab spordi alal, kas ta oskab trammil ilma piletiga sõita jne. Päril kindlat kriteeriumi, mille järgi poisid üksteist hindavad, on K. Reininger'i arvates raske kindlaks määrata; pealegi muutub see õpilaste arenedes — igal arenguastmel on omad ideaalid ja väärtusmõõdu- puud.

Et omas klassis õpilaste üldist väärtusastmikku kindlaks teha, selleks jutustas K. Reininger neile loo germaanlaste suguharust, kes võitluses oli kaotanud juhi ja kelle keskel uue juhi valimisel oli tekkinud kaks voolu, kusjuures kumbki soovis erinevat isikut juhiks. Et kokkulepet saavutada, püüdis kumbki pool selgitada, millised omadused peavad juhil olema. Poistel lasti selle suguharu sisevõitlust järele aimata ja juhile tarvilikkude omaduste üle mõtteid vahetada. Kui sel alal teatud selgus oli saavutatud, pani K. Reininger ette, et poisid seaksid igaüks oma kaasõpilased kirjalikult järjekorda nii, nagu nad neid peavad sobivaks juhi kohale. Saadud materjali läbitöötamisel toimus Reininger nii, et jagas kõik 35 võimalikku hinnangujärku (klassis oli 35 õpilast) seitsmesse arvult võrdsesse rühma. Igaüks sai iga kaasõpilase pealt, kes ta oli paigutatud esimesse rühma, s. o. 1.—5. kohale, 7 punkti, teise rühma (s. o. 6.—11. kohale) — 6 punkti jne. Oletame, et õpilase A paigutasid 8 kaasõpilast esimesse, 10 teise, 6 kolmandasse, 2 neljandasse, 2 viiendasse, 4 kuuendasse ja 3 seitsmendasse rühma, siis sai ta ühtekokku $(8 \times 7) + (10 \times 6) + (6 \times 5) + (2 \times 4) + (2 \times 3) + (4 \times 2) + (3 \times 1) = 171$ punkti, milline arv määrab ta asendi klassi väärtusastmikus¹⁾.

K. Reininger'i katse puhul selgus, et õpilased oma hinnangutes olid võrdlemisi üksmeelsed. Esimesed 4—5 õpilast esinesid kaasõpilaste hinnangutes ainult esimestes, kõige enam I ja II rühmas, viimased 3—4 õpilast esinesid ainult IV—VII rühmas. Keskmiste õpilaste suhtes olid lahkuminekul kaasõpilaste hinnangutes suuremad. Esimestele kohtadele tulnud õpilased olid ka õppimise poolest üle keskmise, viimastele kohtadele jäänud aga alla seda. Kui esimestele kohtadele kaunis üksmeelselt asetati n. n. vaieldamatud juhid, siis järgmiste kohtade määramisel pääsesid enam võimule

¹⁾ Samahästi võib tarvitada ka lihtsamat punktide arvestamise viisi, kus esimene koht annab 35 p., 2. koht 34 p. jne. Tulemused oleksid üldjoontes samasugused.

isiklikud sõprussidemed. Kui B on A sõber, siis paigutas A tema oma hindamislehele palju kõrgemale kui kaasõpilased keskmiselt.

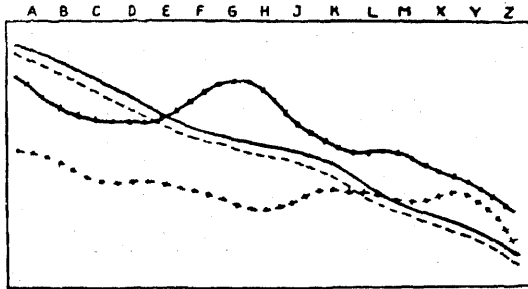
Katsekorraldaja poolt oli ülesandeks, et igaiüks ka ennast märkiks järjekorras sellele kohale, kuhu ta end arvab kuuluvat. Seda tegid siiski ainult 9 õpilast, kuna 26 jättis end hindamata. Mitmesuguste lisakatsete varal sai K. Reininger'ile siiski selgeks, et mida madalamal keegi üldisel väärtusastmikul asub, seda enam kaldub ta end üle hindama, need aga, kes tõeliselt on „ülal“, paigutavad ise end tavalisest allapoole. Tõendused, mis madalamal-olija enda ülehindamise kasuks ette toob, ei ole harilikult veenvad ja tunduvad teistele kelkimisena. Mõnikord arenevad sellel pinnal ägedad tülid, kusjuures väärtusastmiku lõpul olivad selles tülis tarvitavad palju inetumaid ja madalamaid võitlusvõtteid kui klassi suurused, kes ise keskis rivaalitsedeski on palju rüütlikumad ja nooblimad. K. Reininger toob selle kohta väga iseloomuliku näite (lk. 42 j. j.).

— Klass mängib õues jalgpalli. Järsku muutub pall tarvitamiskõlbmatuks. E—1 (järjekorras viimane), keda ta saamatuse pärast kaasa mängima ei võetud, on olemas isiklik pall. Minnakse temalt seda paluma; ta nõustub seda andma tingimusel, et teda ka mängima võetakse. Teised on nõus ja E. mängib kaasa, hoobeldes seejuures oma suure vahvusega ja hüpates rõõmsalt ringi. Hiljem tuleb L. (järjekorras 23) ja tahab ka kaasa mängida. Kohe on E. kohal ja seletab tähtsalt, et kuna mängitakse tema palliga, siis peab temalt luba küsitama. Seepeale teeb ta naabrile põlastava märkuse L. kohta: „Näe, t e m a tahab ka kaasa mängida!“ Kui L. sellest hoolimata siiski mängima võeti, siis küsis E. teda igatviisi: tõukas, püüdis takistada palli löömast jne., põhjendades oma käitumist sellega, et L. polevat temalt kaasa mängimiseks luba küsinud.

L. Večerka teoses (lk. 76) leidub huvitavaid näiteid selle kohta, kuidas tunnustatud juhile suhtuvad väärtusastmiku ülemises ja alumises osas olivad. A (juhtiv õpilane klassis) kohta kirjutab B (tähed näitavad õpilase asendit klassis): A on väga intelligentne, ei pinguta end aga, kuid teab siiski kõik, on väga tubli ja armastusväärne. — C: A on väga arukas ja energiline. — F: A on väga tubli, usin ja kohusetruu. — G: A on väga andekas, kollegiaalne, armastatud. — N: A on natukene egoistlik, muidu aga sõbralik. — R: A on andekas, ei õpi kuigi palju, ebakollegiaalne, jääb alati hiljaks. — S: A jääb alati hiljaks ja on ebakollegiaalne. — W: A võiks palju usinam ja kollegiaalsem olla. Klassi viimase õpilase — X kohta kirjutavad: B: X'le peab alati ta kohustusi meelde tuletama, ta vajaks head, energilist sõpra. — C: X võiks usinam olla. — F: X on elav ja mitte väga usin. — I: X on laisk, andetu, kohusetruudusetu, väga armastatud. — R: X on laisk ja ükskõikne, muidu sõbralik ja kollegiaalne. — S: X on laisk ja kergemeelne.

E. Kaila on ühe teise uurimuse põhjal koostanud digrammi, mis näitab teistehinnangu ja endahinnangu vahekordi poiste ja tütar-

laste juures eraldi (vt. joon.). Äratab tähelepanu, et tüdrukute endahinnangu kõverjoon on poiste omast ligi 50% madalam, mis osutab nende nõrgemale enesetundele ja suuremale kainusele ning häbelikkusele endahinnangus. Teine huvitav tõik on see, et teiste- ja endahinnangute kõverjooned lõikuvad, poistel juba alguses, tüdrukutel lõpupoole, mis näitab, et juhtivad poisid ja tüdrukud, eriti viimased, hindavad end ise madalamini kui teised; rühma viimased seevastu hindavad endid üle. „See ülehindamine on „üles“-püüdmine, sotsiaalse tõusutahte väljenduseks, mis oma alaväärsustunde „välja tõrjub“. Püütakse vältida tõe otsesilma vaadata ja tunnetatakse end valesti; esineb kalduvus endatunnetuse võltsingule, „eluvalele“ (Kaila).

————— teistehinnangu kõverjoon poiste juures
 —◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ endahinnangu " " "
 - - - - - teistehinnangu kõverjoon tütarlaste juures
 -◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ endahinnangu " " "

Ch. Bühleri ja ta kaastööliste poolt korraldatud vaatlustel ilmnes, et teatud üleoleku- ja allumisvahekorrad esinevad juba imikueas. Juba 7. ja 8. elukuul võib sõltuvus- ja despootsussuhteid laste omavahelistes vahekordades täheldada. Esineb ilmseid üleolekütüüpe, kes kõik mänguasjad võiduka naeratusega enda kätte kisivad, sellal kui nende abitud kaaslased arglikult pealt vaatavad ega vastu hakata julge.¹⁾

Eesti katse.

Eespoolkirjeldatud uurimused inspireerisid analoogilist katset ka Eestis korraldama. 1938. a. sügissemestril pöördus üliõpilane Asta Veinberg allakirjutanult saadud juhiste kohaselt ühe meie

¹⁾ Ch. Bühler. Das Seelenleben des Jugendlichen. Jena 1929, lk. 147 j. j.

väikelinna eraalgkooli (sega-) II—VI klassi õpilaste poole palvega, et nad oma kaasõpilasi järjestaksid nende sobivuse järele juhiks. Sissejuhatuseks pöördus katse korraldaja õpilaste poole umb. järgmiste lausetega: „Kujutlege, et teil tuleb minna ekskursioonile ilma õpetajata ja enda keskelt valida ekskursiooni juht, kes hoolitseks teie igakülgse heaolu eest ekskursiooni ajal. Kirjutage sellele paberilehele kõik oma kaasõpilased selles järjekorras, nagu teie neid sooviksite näha oma klassi juhina ekskursioonil. Asetage ka ennast järjekorras sellele kohale, kuhu te end arvate sobivat, ja tõmmake oma nimele joon alla . . .“

Õpilased täitsid ülesande meeleldi ja ilma eriliste raskusteta, mida võib pidada tõenduseks, et nende hulgas vastav astmik juba enam-vähem kujunenud oli. Materjali kokkuvõtmine toimus nii, et igaüks sai igalt oma kaasõpilaselt nii mitu punkti, kui mitmendale kohale ta tema järjestuslehel oli paigutatud. Pärast liideti punktid, mis igaüks sai, ja jagades hindajate arvule arvutati igaühe keskmise punktide arv, mis määras ta koha klassi omavahelisel väärtusastmikul. Enne selle katse korraldamist õpilastega paluti vastavate klasside juhatajaid, et nemad järjestaksid igaüks oma klassi õpilased samalt seisukohalt lähtudes. Materjali läbitöötamisel huvitas meid eriti kaks küsimust: 1) milline on vahekord iga õpilase endahinnangu ja klassi üldhinnangu vahel; 2) milline on vahekord klassi üldhinnangu ja õpetaja hinnangu vahel.

Et selgemat pilti saada, jagasime õpilased igas klassis kolme võrdsesse kategooriasse: I — ülemine, II — keskmine ja III — alumine kolmandik. Plussmärgiga arvud näitavad, kui võrd õpilased hindasid end üle, s. t. asetasi end kõrgemale kohale kui klassi keskmine hinnang ja miinusmärgiga arvud näitavad vastavalt allahindamist, s. t. enda paigutamist allapoole klassi keskmist hinnangut. Klasside järgi kokkuvõetult on need arvud järgmised:

Kateg./klass	II	III	IV	V	VI	Kokku
I	—11	—16	—20	—14	—9	—14
II	+1	+1	0	—11	—6	—3
III	+18	+10	+13	0	—1	+8
Keskm.	+3	—2	—2,3	—8	—5	—3

8 katseisikul 192 hulgast langes endahinnang teistehinnanguga täiesti ühte (neist 3 juhtu VI kl). 31 katseisikut olid end jätnud hindamata.

Pole raske sellest tabelist välja lugeda järgmisi tendentse:

1. Mida nooremad õpilased, seda enam kalduvad nad endid üle

hindama. Vanemad õpilased nähtavasti tunnetavad ja hindavad endid paremini ja nende endakasvatuse tulemusena saavutatud tagasihoidlikkus sunnib neid oma ambitsioone pidurdama.

2. Mida madalamal kohal ühiskondlikus väärtusastmikus keegi on, seda enam hindab ta end üle. See väide on täiesti kooskõlas K. Reininger'i ja E. Kaila uurimuste tulemustega ja juuresolev tabel kinnitab neid eriti ilmekalt.

Võrreldes samadel alustel klassi üldhinnangut õpetajate hinnanguga näeme, et siin on lahkumineku ja kõikumised väiksemad. Mida väiksem klass (õpilaste arvult oli VI kl. kõige väiksem — 16 õpilast — ja IV kõige suurema — 56 õpilast —), seda enam langeb õpetajate hinnang õpilaste omaga ühte — tõenäoliktult sellepärast, et seal on õpetajal rohkem võimalusi õpilasi tundma õppida. Teiseks paistab silma, et õpetajatel on kiusatus I kategooria õpilasi, s. o. õpilaste poolt tunnustatud juhte, hinnata madalamalt, kui seda teevad kaasõpilased ja III kategooria õpilasi, s. o. õpilaste silmis „hädavareseid“, tõsta kõrgemale, kui nad kaasõpilaste arvates vääriskid. Kohati esineb isegi võrdlemisi suuri lahkuminekuid klassi keskmise hinnangu ja õpetaja hinnangu vahel.

Arvud ise klasside kaupa kokkuvõetult moodustavad järgmise tabeli. Plussmärgiga arvud näitavad, kui võrd õpetaja hinnang oli kõrgem klassi keskmisest ja miinusmärgiga arvud vastavalt, kui võrd see oli madalam sellest.

Kateg./klass	II	III	IV	V	VI	Kokku
I	—2,5	—6	—5,6	—1,6	—1	—3,3
II	—0,5	—4	—4,2	+0,7	—0,5	—1,7
III	+2	+8,5	+9,6	+1	+1,5	+4,5

Kahjuks pole välismaistes uurimustes küsimust sellest seisukohalt vaadeldud, mispärast puudub võrdlemise võimalus.

Pedagoogilisi järeldusi.

Käsiteldav probleem ei paku mitte ainult teoreetilist huvi rühmaspühholoogia seaduste selgitamisel, vaid tal on ka suur tähtsus tegeleliku kasvatustöö seisukohalt. Kui sageli äparduvad õpetaja kasvatustõtted ja tekib konflikte klassi ja õpetaja vahel lihtsalt sellepärast, et õpetaja ei ole teadlik, millised õpilased klassis on tõeliseks juhtideks ja kuidas nad mõjustavad klassi. Lugegem Fr. W. Foerster'i „Kool ja iseloomustus“, kui soojade sõnadega ta kirjutab tarvidusest võita n. n. „võtme-poisse“, s. o. klassiühiskonna

juhte, õpetaja nõusse. Kuidas saame neid aga võita, kui meie neid ei tunnegi. Just sääraseks katsed, nagu ülalkirjeldatu, näitavad, kui raskesti meie mõnikord eksida võime. Nad avavad meil mõnikord silmad õpilast hoopis uues valguses nägema. Tavaline õpetaja kalduub enamasti n. n. paipoissi, sileda välimuse ja viisaka käitumisega hoolast õpilast ülendama ja teda teistele eeskujuks, mõnikord ka juhiks seadma. Õpilastel endil võivad aga hoopis teised hindamis- määrdupuud olla. Tõsi küll, alati ei ole võimalik õpetajal õpilaste üldisele hinnangule reservatsioonideta alla kirjutada, kuid t u n d m a peab ta seda siiski.

Teiseks avastatakse säärase katsete abil klassi n. n. paariad, rõhutud ja nurkasurutud „hädavaresed“, keda vaja on vabastada nende masendavast seisukorrast, nende enesetunnet tõsta, neid julgustada jne. Juba vaatlused kanade juures näitasid, kui sügavaid jälgi jätab indiviidi iseloomu ja käitumisse alatine allolek, teiste tõugata ja lükata olek. Kibedus, viha ja kadedus virildavad säärase indiviidi ellusuhtumise võib-olla eluksajaks, kui õigel ajal ei saabu kasvatustlikku abi.

Pedagoogiliselt juhitud võimalikult mitmekesine ühiskondlik elu kooliklassis on parim vahend metsikult areneva kambamoraali väärkasvude pidurdamiseks ja veel enam õilistamiseks.

A. VELMET

Mittelauljad õpilased

Algame vana kulunud fraasiga: eestlased on laulja rahvas. Är- gem vaielgem sellele vastu, sest mineviku traditsioonid ja arvukad laulukoorid tõendavad seda üsna kujukalt. Kuid teame ka, et itaal- lased, hispaanlased j. t. lõunapoolsed rahvad on eestlastest oma kõlavate või n. ü. loodushäälte poolest palju ees. Muidugi on siin mõjuvad mitmesugused tegurid. Kui üks instrument — klaver, orel, viiul jne. — kõlab teisest paremini, siis on selles teatud määral konstruktiivseid põhjusi. Häälp resp. laulmine sünnib instrumendi — hääleparaadi abil. Kui konstateerime ühe või teise rahva juures loodushäälte protsentuaalset enamesinemist, siis peab siin leiduma vahe hääleparaadi funktsionaalses olukorras.

Jättes kõrvale kaudsed tegurid, millised avaldavad negatiivset

mõju kõlalisele väljendusele, vaatleme hääleaparaadi füsioloogilisi puudusi ja selle järeelmõjusid.

Kõigile on tuntud itaallaste, hispaanlaste j. t. lõunapoolsete rahvaste suur temperament ja sellest tingitud rohke kõnelemine. Viimane on teinud aga nende kõneorganite lihased liikuvaks ja painduvaks. Teame aga, kui vähe üldiselt kõneleb eestlane ja tihti siin ongi põhjus, miks meil leidub küll palju inimesi, kes laulu armastavad ja meelsasti kuulavad, kuid laulmine ise tekitab mitmelegi raskusi. Ilusa ja kõlava laulu saavutamiseks on tarvis mitmesuguseid lihaseid koostõhe viia. Jättes kõrvale kõik muu, nimetagem üht olulist seika: suu hoidmisest oleneb suurel määral see, kas meie hääl on kõlav või mitte.

Jälgides õpilaste suuhoidu kõnelemisel ja laulmisel, näeme otse üllatavaid olukordi. On õpilasi, kellel huulte, alumise lõua, keele — sõnaga suuhoid on väga loomulik ja normaalne. Need on õpilased, kes evivad iseenesest õige tooniandmise ja sääraseid hääli nimetatakse sellepärast loodushäälteks. Teistega tuleb aga suur töö teha ja neid peab õpetamise ning kannatliku juhatamisega viima õigele toonisünnitamisele ja hääldamisele, teist teed ei ole.

On öeldud, et meil leiduvat laste hulgas rohkem lauljaid kui täiskasvanute seas. Sellest muidugi loogiline järeldus: lauluõpetus kui vokaalne kasvatus on jätnud midagi tegemata.

Ma ei tea, kas on põhjalikult uuritud laste ja täiskasvanute laulu huvi küsimust, kuid võrreldes võimet laulda ühes ja teises eas ei saa olla kahtlust, et nooremad klassid on vähem võimelised kui vanemad. Algkooli esimesest klassist kuni keskkooli viimase klassini on näha kindlat tõusu. Algkooli vanemais ja keskkooli klässes ei saa kunagi kuulda säärast huvitavat kakofooniat, kui seda juhtub algkooli esimese klassi esimestes laulutundides.

Väide eestlaste lauluarmastusest ei ole siiski paljas ilukõne, vaid siin on siiski kindlad alused. Koolilaulmist teadlikult juhtides võiks meil olla peaaegu samapalju loodushääli, kui seda on itaallastel, sest eriti keeleline eeldus ei ole meil palju halvem, kuna vokaale ja helisevaid konsonante leidub meie keeles rohkesti. Vokaalset väljenduses võiksime ainult mõned üksikud helitud konsonandid mitesobivaiks pidada ja lõpuks paar-kolm hoopis ebasoodust spiranti. Pealegi on statistika kindlaks teinud, et eesti keeles esinevad sagedamini just need häälikud, mis soodustavad laululist väljendust. Kui siia juurde arvata, et täielist muusikalist kurtust on

eestlaste hulgas vähe (ligikaudu 5%), siis peame sedastama seda head arvamist ja mõnevõrra ebaloomulikuks pidama olukorda, kui klassis leidub palju õpilasi, kes nimetavad endid mittelauljaiks.

Kui jälgime esimesse klassi tulnud õpilaste laululist arenemist, siis ei leia me säält kuigi palju muusikalisi kurte, ent ometi tekib lauldes inetu kakofoonia. Millest säärane olukord?

Meie ei taha sagedasti arvestada sellega, et laps on see, kes tingib aine ja selle pakkumise, mitte õpetaja.

Sellepärast on vaja enne põhjalikult selgeks teha, kui kaugel on laps oma muusikalises arenemises ja alles siis on võimalik kaaluda töövõtteid ja teha otsuseid. Kõigepealt ei ole sugugi õige see harjumuseks saanud komme, et pakutakse lapsele tooni, mida ta peaks tabama ja sellest hakkama teatud viisi laulma. See ebaõnnestub väga paljudel juhtudel, sest lapsed ei ole võimelised antud tooni tabama, küll võivad nad aga laulda mõne astme võrra üles ja alla sellest toonist, mida nad vabalt, ilma hääle pakkumata laulavad*.

Väga paljudel I kl. lastel on n. ü. ruumiline taju olemas. See ruumilise taju faas muusikalises arenemises on loomulik nähe, kuigi peame seda pisut hiljaks jäänud nähteks, kui see ilmneb ikka veel juba koolitulnud lapse juures. Säärane arenemise hilistumine esineb enamuses nende laste juures, kes pole olnud lasteaias, või kellede vanemad kodus väga vähe laulavad. Kui sääraseid lapsi juhtub klassis palju olema, siis väiksemgi väärtus metoodilises käsitluses võib viia olukorrani, kus klassis pole ühtegi õpilast, kes saaks korralikult laulda. Muidugi, seesuguste laulude leidmine tekitab raskusi, mis oleksid vastuvõetavad kõigile, seepärast tuleb tarvitada siin meetodit, mida soovitab tuntud saksa pedagoog Walter Kühn. Lauldagu väga väikese — tertsi või kvardi — ulatusega esinevaid viisikesi, kusjuures need põhjenevad laste manuaalsele tegevusele, gümnaastilistele liigutustele, või on esile kutsutud mõnest muust huvitavast olukorrast. Sääraseid laule pole leida laulmikest, vaid neid tuleb õpetajal ise kohapeal improviseerida, nii viisi kui sõnu.

Äsjane arusaadavalt kuulub algkooli I ja vahest ka II klassi kohta. Hoopis isesuguseid põhjusi leidub vanemate klasside õpilaste hulgas.

Õieti minu praegune kirjutus tahab käsitadaagi küsimust vanemal astmel, kuid selle paremaks mõistmiseks oli eeltoodu vajalik.

* Mõned laulupedagoogid nimetavad seda tooni alg- ehk primaartooniks.

Me leiame tihti õpilasi, kes ütlevad, et neil polevat lauluhäält, et nad polevat kunagi laulnud ja nad ei saavat üldse laulda. Kui seda võetakse väga kergelt puhta kullana, jäetakse küsimus põhjalikult uurimata, kasvatatakse neid „mittelauljaid“ vastu õpetaja soove ja tahtmist. Nagu ütlesin, esinevad sääraseid „mittelauljad“ algkooli vanemais ja keskkooli klasses, kuna aga algkooli I—II kl. õpilane ütleb seda väga harva, pigemini pistab ta laulma — ükskõik kuidas.

„Mittelauljail“ on aga omast kohast tõepoolest õigus, kuigi mitte täielikult. Õpilane tunneb, et tal on paha laulda. Ta ei taba alati õiget tooni. Ta saab aru, et tema naaber laulab tast paremini. Juba säärane iseenda tundmine ja teise laululiste võimete korralik kritiseerimine on äraandjaks õpilase muusikalises tajus ja kuulmise teravuses, ent siin esineb keerukaid komplekse, mis ei lase õpilast täiel määral laulutunnist osa võtta.

Üldise arusaamise järgi tähendab klassikursuse lõpetamine teatud ainehulga kindlat omandamist, praegusel puhul vastavate laulude tundmist ja mõnesuguste oskuste ning võimete omamist. Oskuste ja võimete sisuline väärtus on aga suurelt osalt hääleliste funktsioonide resp. hääleaparaadi funktsioonide teadlik kasutamisoskus. Et selle nõude täitmisega tuleb raskusi, on iseenesestmõistetav. Lapsed tulevad ju kooli väga erisugustest olukordadest ja isesuguse arenemisega. Pealegi ei saa praktilise laulmise juures kuigi nimetamisväärselt kasutada individuaalset tööd, mille tõttu peavad laulma ka need, kellede arenemine pole jõudnud nii kaugemale, kui paljulaulnud ja laulukuulnud õpilasil, viimastega ühesuguseid laule, sest on ju nii, et „ümisejaid“ ei võeta arvesse ja laulu valikul arvestatakse „lauljate“ õpilastega. Esimeste õnnetus on aga see, et nad on häälelises arenemises jäänud mõnevõrra maha. Nende diapason on väga kitsas — kvart, tert, mõnel koguni priim. See ei tähenda, et nad ei saaks laulda kõrgemalt või madalamalt, vaid üle teatud piiri nad ei taba enam puhtalt. Kui nüüd lauldakse laule, mis väga palju liiguvad nimetatud õpilaste tajupiiridest väljaspool, siis arenevad neist õpilased, kes vanemais klasses peavad endid õigusega „mittelauljaiks“. Kuna neid on varem tihti hoiatatud ja manitsetud tasa laulma, et mitte segada „häid lauljaid“, siis on nad oma vokaalses väljenduses jäänud argadeks ja saamatuteks. „Mul ei ole lauluhäält“, on säärase õpilaste tavaline vabandus. Neil näib olevat õigus, sest kui neid laulma panna, siis tõepoolest laulavad nad pisut kummaliselt. Nende kõigi juures paistab aga silma

huulte ja lõua äärmiselt väikesed ja kangestunud liigutused. On ju inimesi, kes räägivad nii, et suu ja huuled on ükskõik millist häälikut hääldades ühtemoodi. Laulda aga liikumata suuga on tõepoolest raske. Kõneorganite lihaste puiseks jäämine ongi eestlase kõnelemise üks hädaohte. Seda peab paralüseerima sellega, et nõutakse häälikute korralikku hääldamist ja suu avamist, sest sageli katsutakse laulda ja rääkida nii, et hambadki on kramplikult koos. Hää on kui lauluõpetaja saab selles küsimuses kontaktis olla emakeeõpetajaga, sest esimese ülesanne pole see põrmugi rohkem kui viimase.

Käesolev kirjutis neis küsimusis ei hakka tooma statistikat, kuigi see oleks allakirjutanul võimalik, vaid eesmärk oli põgusas sõnavõtus vihjata olukorrale, mille äratundmine ja hoolikas püüdmine neid defekte kõrvaldada viib asja paremusele. Seejuures on muidugi tähtis, et omatakse selge ülevaade, milline olukord ühe või teise õpilase juures on peamiseks takistuseks vokaalsel arenemisel.

Arusaadavalt pole ülalnimetatud põhjused tegelikul laulmisel ainukesed takistajad. Sagedasti on selleks ka haigused, nagu kahepoolsed ja polüübid. Mõne hääliku puudumise tõttu võib õpilane kartlikuks muutuda. Kui siia juurde arvata veel puudulik muusikaline mälu ja ebaõige hingamine, siis satume tihti olukorda, mis nõuab palju ja tülikat tööd, et jõuda tulemusteni.

Nende olukordade täpseks registreerimiseks on soovitav tabeli menetlus, kus õpilase kohta on märgitud andmed kõigi puuduste kohta. Aegajalt individuaalset kontrolli teostades saadakse märkida edu, või koguni tagasiminekut, ühtlasi saadakse pilt, millisele olukorrale tuleb erilist tähelepanu pöörda.

Lõpuks märkigem, et küsimuse lahendamisele ei vii ainult üks tee, ent tähtis on see, et vokaalne areng kulgeks teed, kus kaovad järkjärgult arusaamatud olukorrad ja tehnilised takistused. Kui aga viimaste kiuste õpilase muusikaline arenemine on jõudnud niikaugele, et ta on oma naabri laululiste võimete arvustamisvõimeline, tunneb aga säälujuures enda saamatust, siis on siin alaväärsuse komplekski tekkimise hädaoht ja viimane on laulmise suurem vaenlane.

ENN MURDMAA

Lastekirjanduse ja rahvusvahelise koostöö küsimus Kopenhaageni kongressil

Möödunud suvel Kopenhaagenis peetud F. I. A. I (Fédération Internationale der Associations d'Instituteurs — Rahvusvahelise Õpetajate Liitude Föderatsiooni) kongressil huvitavamaid küsimusi oli lastekirjanduse ja rahvusvahelise koostöö küsimus.

Kuna Eesti Õpetajate Liit on ka Föderatsiooni liige, siis saatis ta Kopenhaageni kongressile oma esindajad: Liidu sekretäri V. Horm'i, Õpetajate Koja algkooliõpetajate ja lasteaednike sektsiooni esimehe A. Ruut'i ja nende ridade kirjutaja. Kongressi töö põhjalikumaks jälgimiseks jagasime endi vahel ära kongressi tähtsamad küsimused, kusjuures minu ülesandeks jäi eriliselt jälgida lastekirjanduse küsimust ja sellest edaspidi pikemalt kirjutada „Kasvatuses“. Käesolev kirjutus ongi selle ülesande täitmine.

Lastekirjanduse ja rahvusvahelise koostöö küsimus on juba mitu korda Rahvusvahelise Õpetajate Liitude Föderatsiooni kongresside päevakorras seisnud.

1928. aastal Berliinis korraldatud kongressil võeti vastu seisukoht, et oleks soovitatav välja anda raamat noorsoole, mis peaks näitama rahvaste kasvavat sõltuvust üksteisest ja nende koostöö hädavajalikkust.

Järgmisel kongressil samal aastal Bellinzoneas soovitati:

1. koostada üksikute maade poolt raamatuid, mis tuleksid tõlkida teiste maade keeltesse, et neid saaks koolides tarvitusele võtta;

2. ette valmistada ja välja anda rahvusvaheline raamat, milles tuleks näidata, mida üksikud rahvad on teinud üldtsivilisatsiooni heaks.

Need ettepanekud kiideti kongressi saadikute poolt heaks, kuigi näidati suurtele raskustele, millega nende ettepanekute teostamine on seotud.

III kongressil Prahhas 1930. aastal otsustati Föderatsiooni liikmeile ette panna, et nad Föderatsiooni juhatusele teataksid:

1. lugemikkudest, mida võiks tõlkida ja ka teiste maade koolides tarvitada;

2. oma maa kirjandusteostest, millel võiks olla põhjanev tähtsus rahvusvahelistes kooli- ja rahvaraamatukogudes;

3. ajaloolistest töökadest, mis oleksid väärt märkida rahvusvahelises ajalooraaamatus, milles tuleks käsitada tsivilisatsiooni suuri tegureid;

4. suurte ajalooourijate neist väljavõtetest, mis on lastepäraselt kirjutatud ja võiksid tarvitamist leida mainitud rahvusvahelises ajalooraaamatus;

5. pildikogudest, mis aitaksid konkretiseerida ajalooraaamatu teksti;

6. isikute elulugudest, keda võiks nende kirjutiste või tegude tõttu seada eeskujudeks kõikide rahvaste lastele;

7. maateaduslikest tekstidest ühes pildimaterjaliga rahvusvahelise maateadusliku lugemisvara koostamiseks.

Föderatsiooni juhatus kaalus 1930. aasta septembris ülaltoodud otsuste täidesaatmise võimalusi, kusjuures selgus, et on raskusi nende elluviimisel.

Rahvusvaheline Kasvatusbüroo Genfis on samuti küsimust uurinud ja selle kohta kaks prantsuskeelset tööd avaldanud: „Koostöö lastekirjanduse alal“ ja „Lastekirjandus ja rahvusvaheline koostöö“.

Norra õpetajate ühingu teki Norra Õpetajate Liidu sekretär Olav Kvalheim Föderatsiooni juhatusele ettepaneku võtta Kopenhageni kongressi päevakorda ka lastekirjanduse küsimus, kusjuures ta avaldas veel järgmised soovid:

1) tuleks kindlaks teha lasteraamatute ligikaudne arv, mis kuski maal tuleks välja anda;

2) iga maa peaks andma Föderatsiooni juhatusele teateid nende lastekirjanduse uurimise komiteede tegevusest (missugused raamatud on läbi vaadatud, valik häid lasteraamatuid);

3) igal maal tuleks märkida ja analüüsida 5 parimat lasteraamatut;

4) Föderatsioon peaks valima ülemaailmisest produktsioonist 5 parimat lasteraamatut ja need tõlkima kõikidesse tähtsamasse maailma keeltesse.

Selle ettepaneku teostamiseks Föderatsiooni juhatus otsustas lastekirjanduse küsimus Kopenhageni kongressi päevakorda võtta ja küsimuse ettevalmistamiseks saata Föderatsiooni liikmeile vastamiseks järgmised küsimused:

1. Missugused algatused on kuskil maal olnud 1928., 1929. ja

1930. aastal peetud kongresside soovide teostamiseks, et luua pedagoogilist kirjandust (lasteraamatuid, õpetajate-raamatuid, ajakirjaartikleid), mille ülesandeks oleks rahvusvahelise koostöö aadete viimine kooliellu ja laste mõttemaailma?

2. Mitmesuguste vanusastmete lastekirjanduse alal: missugused raamatud on viimastel aastatel kirjastatud (raamatud kollektiivõpetuseks koolides, raamatud lugemiseks väljaspool kooli), mis väärt oleksid, et Föderatsioon neid silmas peaks:

- a) kuna nad mõjuvalt esile toovad rahva vaimu iseloomulikumaid külgi;
- b) et nad universaalsuse ja rahvaste koostöö aadet püüavad kohandada oma maa maitsetele ning traditsioonidele.

3. Kas teie arvates oleks soovitav koostada rahvusvahelise lastekirjanduse toodete nimestik? Jaataval korral tuleks teatada, missuguseid teie maa teoseid sooviksite näha sarnases nimestikus?

4. Kui teie soovitavaks peate neid töid mitmesse keelde tõlkida, siis kuidas võiks see teie arvates teostuda?

- a) Kas neid tõlkida ainult tähtsamasse või kõikidesse keeltesse?
- b) Kes neid peaks kirjastama, kas õpetajate organisatsioonid või erakirjastajad?
- d) Missugused oleksid Rahvusvahelise Õpetajate Liitude Föderatsiooni ja temale alluvate organisatsioonide vastutuse pii-rid nende teoste väljaandmisel ja levitamisel?

Vastuseks neile küsimusile ka Eesti Õpetajate Liit teatas järgmist:

„E. Õ. Liit on oma 21-aastase tegevuse vältel alati väga tähtsaks pidanud soetada head, väärtuslikku lastekirjandust ja on sel alal sügavaid vergusid tõmmanud. Nii on E. Õ. Liidu kirjastusel ilmunud: 23 noorsooraamatut, 2 reisikirjeldust, 4 populaarteaduslikku noorsooteost, 3 elulookirjeldust ja 2 pildiraamatut lastele — kokku 34 raamatut, millest 14 algupärast teost ja 20 tõlget. Siia lisanduvad veel E. Õ. Liidu poolt väljaantud „Noorusmaa-almanakke“ ja noorsooajakiri „Noorusmaa“.

Oma tööde kirjastamisel E. Õ. Liit on suurimat rõhku pannud sellele, et need tööd arendaksid noorsoos rahvusvahelise koostöö, rahu ja vastastikuse arusaamise aateid. Mitmed raamatud on otse nende aadete levitamiseks pühendatud. Siiski on teoste valimisel pearõhk pandud teoste kunstilisele küljele ja lastepärasusele. Muuseas on tõlgitud Ch. Dickens'i, Jack London'i, A. Chamisso, V. Corolenko, Sven Hedin'i jt. töid.

Neile, keda eesti lastekirjandus huvitab ja kellele eesti keelest tõlkimine raskusi ei valmista, on E. Ö. Liit alati valmis oma abi pakuma tööde valimisel.

Parimate lastekirjandustoodete nimestiku koostamise peab E. Ö. Liit väga soovitavaks. Nimestikku soovib ta võtta parima eesti noorsooraamatuna populaarsema eesti lastekirjaniku Oskar Luts'u teose „Kevade“ I ja II, valiku eesti muinasjuttudest ja noorsookirjaniku Jüri Parijõe teosed „Laevapoisi päevilt“ ja „Teraspoiss“.

Saanud vastused oma liikmeilt Föderatsiooni sekretär G. Lapierre küsimuse põhjalikumaks valgustamiseks saatis kõikidele liitudele muu kongressi materjali hulgas ka omapoolse sissejuhatuse lastekirjanduse küsimusele, millest esitan kokkuvõetult tähtsamad osad:

Üldine pedagoogiline kirjandus huvitab meid selles küsimuses niivõrd, kuivõrd ta tahab olla objektiivne ja tahet äratada teadusliku tõe ja rahvusvahelise koostöö suunas. Kõlblusõpetuse, kodanikuõpetuse ja ajalooõpetuse raamatud ja lugemikud peaksid neile nõudeile vastama.

Garnegie Instituut Pariisis on 1919.—1923. a. toime pannud kriitilise uurimuse mitmesugustes riikides tarvitusel olevate õpperaamatute alal ja on uurimuse tulemused avaldanud prantsuskeelses teoses „Sõjajärelaegsete õpperaamatute uurimuse kokkuvõtted“.

Rahvaste Liidu poolt asutatud komisjonid — Vaimse Koostöö Rahvusvaheline Komisjon ja Vaimse Koostöö Rahvusvaheline Instituut — on küsimuse kohta seisukohti avaldanud, uurimusi ette võtnud (sõjajärelaegsete õpperaamatute alal), kirjutusi avaldanud, mis aga ei ole soovitavat mõju avaldada suutnud, kuna need Rahvaste Liidu institutsioonid ei ole soetanud vajalikku koostööd kasvatusel alal töötavate kutseorganisatsioonidega.

Ajalooõpetamise küsimuste arutamiseks pidanud kaks kongressi (1932. aastal Haagis ja 1934. aastal Baaselis).

Prantsuse Õpetajate Sündikaat on 1926.—1930. a. koolide ajalooõpperaamatute puhastustöö ette võtnud — tarvitanud seda õigust, mida prantsuse seadusandlus talle on annud. Peale selle on Sündikaat hulkade aastate vältel oma häälekandjas „Ecole Libératrice“ käsitanud ajaloo õpetamise küsimusi rahvusvahelise koostöö vaimse mitmesugustele teemadele, nagu: „Rahvusvahelise ajaloo kirjeldusi“, „Targad ja apostlid“, „Tsivilisatsiooni

suured võidud“, „Reis ümber maailma 40 loos“ jne. Sündikaadil on oma kirjastus ja on ta kirjastanud hulga rahvusvahelise sisuga lugemikke ja teisi raamatuid.

Prantsuse-Saksa Ajalooõpetajate Komisjon arutas 1935. aastal ajaloo õpetamist nende maade koolides ja võttis vastu seisukohad ajaloo õpetamise muutmiseks. Komisjoni seisukohad on aga hiljem esile kutsunud arvustusi Saksa ajalooõpetajate poolt.

Norra Õpetajate Liit on skandinaavia maades toime pannud ajalooõpperaamatute revideerimise, mis võiks olla eeskujuks teistele maadele.

Peale selle on koostatud ja kirjastatud rahvusvahelisi kui ka üksikute maade parimate lasteraamatute nimestikke, on Föderatsiooni juhatusele teatatud üksikute maade lastekirjanduse tippsaavutustest, mis oleksid väärt, et kogu maailma lapsed nendega tutvuksid. Nii kirjutab Rootsi Õpetajate Liit õigustatud uhkusega:

„Selma Lagerlöfi „Nils Holgerssoni imelik reis“ („Nils Holgersson underbara resa genom Sverige“) peaks alati aukoha saama sarnaste raamatute hulgas.“ See raamat on tõesti kogu maailma lastele kirjutatud, kuigi tema teema on rahvuslik, arvab Lapierre. Peaks võimalik olema kõigi aegade ja ka nüüdisaja parimad lasteraamatud rahvusvaheliseks tarvitamiseks välja valida. Shakespeare'i, Cervantes'i, Victor Hugo, Dickens'i ja Leo Tolstoi kõrval on õigustatud tulema Anderson, Kipling, Duhamel ja Jack London, samuti iga rahva üks või mitu parimat lastekirjanikku — norralaste Jojan Bojer või Hauckland, poolakate Ladilaus Reymont, eestlaste Oskar Luts jne.

Neid raamatuid saaksid teistesse keeltesse tõlkida ja kirjastada aga ainult need liidud, kellel on oma kirjastused. Kuid mida kõik liidud suudavad, see on, et nad peaksid omal maal häid lasteraamatuid soovitama ja levitama. Võrreldes sõja suure hädaohuga näib võitlus selle hädaohu vastu hea lasteraamatuga olevat küll väga tagasihoidlik. Kuid ometi aitavad just õpetajad sõja lõppu lähemale tuua, kui nad lastes kasvatavad selgeid päid, kui nad neile selgitavad rahvusvahelise elu raskusi, kui nad vastukaaluks sõjahimulistele kasvatavad lugematud hulgal „heatahte-päeva“ aadega noori, kes tunnevad endid ühenduses olevat oma mõttekaaslastega üle kogu maailma, kes üksteist mõistavad, kuigi on suured erinevused nende keelte, harjumuste ja eluviiside vahel.

„Igaüks miljonitest lastest, kes meie rahulootust oma külla või linnaossa kannab, võiks end tunda lähedasena inglise väikesele David Copperfield'ile ja rootsi Nils Holgersson'ile . . .

Ja igaüks miljonitest õpetajatest . . . peaks mõtlema sellele, et rahvaste saatust sõltub tema tagasihoidlikust tööst, ja et temal on täita püha mission helistada kõikidest kelladest maailmale rahu ja vendlust.

Rahu ei ole küll ka siis veel kindlustatud, kuid me oleme siis ometigi kõik teinud, mis meie võimuses seisab, et luua maailmale soodsamat õhustikku.“

Tsiteeritud sõnadega lõpeb G. Lapierre'i sissejuhatus referaadile.

Norra Õpetajate Liidu sekretäri Olav Kvalheimi referaadi sisu oleks kokkuvõetult järgmine:

Siiani on silmatorkavalt vähe häid kirjanikke lasteraamatuid kirjutanud. Selle asjaolu üheks põhjuseks on muuses ka väga väike honoraar lastekirjandustoodete eest. Algupärandite vähesus lastekirjanduse alal kutsub omakorda esile suurearvulise tõlkekirjanduse sel alal, mida võib müüa dumpinghinnaga, kuna honoraar, paber- ja trükkikulud ei ole kuigi suured. Tõlkekirjanduse alal panevad kirjastajad muidugi suurt rõhku sellele, et sisu oleks hästi põnev. Väga suurel osal sellisest põnevast tõlkekirjandusest on peamiseks sisuks: ebatõenäolised sangarteod, mille kordasaatjaiks on lapsed ise; verestnõretavad jutustused fantastilistest metsiklustest; sõdade kirjeldused, milles esinevad fantastilised tehnilised vahendid; sõjapsühhoosi esiletõstmine, sõjasangarite ülistamine. (Vahe märkusena olgu tähendatud, et meie lastekirjandus ei põe või vähemalt mitte nii suurel määral ei põe suurte rahvaste lastekirjanduse ülalnimetatud puudusi E. M.).

Selline lugemisaine, mis esineb lasteraamatuis ning -ajakirjades, neelatakse isukalt alla isegi juba 9—10 aasta vanuste laste poolt, loetakse korduvalt ja antakse edasi lugemiseks oma tuttavaile.

Meie, õpetajad, kes siin koos oleme igast maailmakaarest, oleme kohustatud ka selle vastu oma häält tõstma, et mõnes riigis lapsi juba maastmadalast neis riikides ainulubatud partei jüngriteks kasvatatakse. Nagu see kõigile teada, on ühe sellise riigi haridusministeerium välja kuulutanud võistluse hinnasaamiseks kõige paremate lasteraamatute ja lastejutustuste eest, mis suudaksid kõige mõjuvamalt laste hingedesse viia selle ainulubatud riigipartei aateid.

Hindade väljajagamine sündiski möödunud aastal suure pidulikusega.

Kas tohime meie, õpetajad, rahuliku südamega pealt vaadata sellist lapse lugemishimu spekulatiivset ja armutut ärakasutamist? Kas ei peaks õpetajate organisatsioonid oma häält tõstma? Kas ei peaks oma häält tõstma ka rahvusvahelised õpetajate organisatsioonid, teateid koguma, ühtlasi toetama neid üksikuid organisatioone, kes abi vajavad? On rõõmustav Liitude aruannetest lugeda, et üksikud õpetajate liidud on võitlust alustanud, on häid lasteraamatuid soetanud, on ka olemasolevaid lasteraamatuid arvustanud ja koostanud heade lasteraamatute nimestikke.

Lastele kahjuliku kirjanduse vastu võitlusse astuda on ülitähtis ülesanne-, ta peaks saama meile sarnaseks ülesandeks, mille kohta meie koosolekuil ja kongressidel rohkem diskussioone aset peaks leiduma, et saaks selgeks, kuidas võiks tulevikus hea lastekirjanduse kaudu hästi mõjustada miljoneid lapsi.

Võiks tööd arendada kahes suunas:

- a) igal aastal välja anda sarnaste raamatute nimestikud, mille tõlkimine teistesse keeltesse oleks vajalik.
- B) Ühisel jõul tuleks õpetajate liitudel koostada koguteos, mida anda tasuta tarvitamiseks (tõlkimiseks ja kirjastamiseks) liitudele või erakirjastustele.

Punkt A kohta võiks lähemalt järgmist öelda:

Kui sarnane lasteraamatute nimestiku koostamine ühisel jõul peab teostuma, siis peaksid sellest tööst osa võtma kõik Föderatsioonist osavõtjad liidud. Iga liit peaks asutama komitee, kes igal aastal läbi vaataks kõik lasteraamatud. Sealjuures peaksid komiteed erilise nimestiku koostama nendest teostest, mis väärt oleksid, et nad ilmuksid rahvusvahelise lastekirjanduse raudvarana ja tõlgitakse teistesse keeltesse, olgu nad siis kas head õpperaamatud (lugemikud, ajalooramatud, kodanikuõpetuse-raamatud) või ilukirjanduslikud teosed. Veebruaris-märtsis tuleksid siis viimased nimestikud saata Föderatsiooni juhatusele Pariisi. Juhatus valiks saadetud materjalist välja parimad ja koostaks parimate lasteraamatute nimestiku, mille ära kirjad saadaks õpetajate liitudele.

Need õpetajate organisatsioonid, kel on oma kirjastused, saaksid sel teel hea ülevaate igal aastal ilmunud headest lasteraamatutest üle kogu maailma, mida nad siis jõudu mööda kasutada võiksid. Nimestik peaks ilmuma ka õpetajate ajakirjades, et see saaks kätte-

saadavaks ka erakirjastustele, sest peatähtsus on selles, et head raamatud ilmuksid — ükskõik kelle kirjastusel.

Punkt B kohta võiks tähendada, et sellekohane otsus (mis aga kahjuks siiani on teostamata) on juba Bellinzona kongressil vastu võetud:

„Rahvusvahelise raamatu ettevalmistamine ja kirjastamine, mis peab näitama mitmesuguste rahvaste ühistööd üldtsivilisatsiooni tõstmisel.“

Samuti on sarnase raamatu koostamise tarvidust rõhutatud Praha kongressil.

Praktilistest otsustest, mis Bellinzonas ja Prahast vastu võetud, oleks kahtlemata kõige kergem teostada järgmine: tuleks kogu Euroopast korjata õppevahendite ja piltide kogud (piltpostkaardid), mis tunnustust leiaksid õpetajate organisatsioonide poolt. Samuti ei oleks raske ülesanne leida hulkade maade kirjastajate hulgast niisugust kirjastajat, kes valmis oleks kirjastama suurte isiksuste elulugusid või mitmesuguste maade maateaduslikke kirjeldusi nende maade iseloomustavate joonte esiletoomisega. Igal juhul peaksid õpetajate organisatsioonid vastutust kandma selle eest, et nende maade kohta käiv materjal oleks hästi valitud, pildiklišeedega varustatud, mille eest tarvitajad organisatsioonid tasu võiksid maksta. Kogutud materjal tuleks siis tarvitamiseks anda kirjastustele, kes valmis oleksid raamatuid tõlkima ja kirjastama. Kuidas seda just tegelikult läbi viia, see oleks küsimus oma ette, mis nõuaks kaalumist erilises komisjonis.

Kindel on igatahes, et kui meie noori tahame võita oma aadete kandjaiks, siis peame kohe tööle asuma. Rahuaate ja rahvaste koostöö küsimus ei ole rõiv, mida ainult pidulikel momentidel selga tõmmatakse, vaid selle aate teostamine on iga õpetaja igapäevane töö, see aade peab kajastust leidma õpperaamatutes, kogu lastekirjanduses.

Käesoleval kongressil oleks siis lahendada järgmised probleemid:

1. Kas on kõik õpetajate liidud nõus igal aastal koostama parima lastekirjanduse nimestiku ja seda saatma Pariisi Föderatsiooni juhatusele?

2. Kas nad on nõus andma kaastööd rahvusvahelise lasteraamatu koostamiseks?

3. Kas tuleks tööga kohe algust teha?

Kongressil läbirääkimistel referendi seisukohtadele vastu ei vaieldud, küll aga näidati mõnelt poolt — eriti Inglise Õpetajate

Liidu esimehe Mander'i poolt — et referendi poolt püstitatud nõudmiste teostamine on ühenduses kaunis suurte raskustega, mispärast tuleks küsimuse läbiviimise võimalusi üksikasjalisemalt kaaluda erilisel nõupidamisel, nagu seda ka referent on arvanud.

Veel tähendati, et mõnes riigis on väljaspool õpetajate organisatsioone ellu kutsutud erikomisjonid laste- ja noorsookirjanduse läbivaatamiseks, hindamiseks ja soovitamiseks, mispärast peaks ehk võimalik olema ka õpetajate liitude osavõtt nende erikomisjonide tööst.

Ka juhiti tähelepanu asjaolule, et lasteraamatute hindamisel õpetajate poolt kergesti võib mõjule pääseda didaktilise joone liigne rõhutamine. Lasteraamatud, milles esikohal seisab didaktiline joon, õpetlikkus, moraalitsemine, on verevaesed ja võltsivad elu. Tuleks suurt rõhku panna ka lastekirjanduse kunstilisele küljele.

Nagu näeme, on lastekirjanduse küsimuste lahendamine rahvusvahelises ulatuses ühenduses kaunis suurte raskustega, mispärast on arusaadav, et Föderatsioon ja mitmed teisedki rahvusvahelised asutised pole veel suutnud ses asjas kuigi palju korda saata. Kuid küsimus on ülitähtis ja iga väikegi samm tema lahendamisel olgu tervitatud.

KOOLIUENDUSNURK

V. ORDLIK

Üldõpetuse teemade käsitus

Kalapüük.

Teema käsitluse ajaks on kevad, kui veekogud on juba vabanenud jääkattest ja kalapüügihooaeg alanud. Siht: kasvatada armastust ja arusaamist vanemate töö vastu ning süvendada oskusi ja teadmisi. Kestus 2 tööpäeva.

Õpetajutt (I ja II klassisiga ühiselt):

Õpetaja: Kel on viljakandvat maad, see saab leiva omalt põllult.

Teiegi seas on lapsi, kelle vanemad saavad omalt põllult rukist, kartuleid.

Lapsed: Meie saime hulga talirukist. Meil oli suvirukist. Heino isal oli ka suur rukkipõld.

Õ.: Tõstame käed, kelle kodus saadakse leib omalt põllult. Loendame,

palju neid on. Loendame ka need õpilased, kelle vanemad ei saa leiba omalt põllult.

L.: 24.

Õ.: Aga teil kõigil on kodus leiba.

L.: Ema toob jahu linnast. Isa ostis teri Heino isa käest. Meil toodi veskilt jahu. Me ostame jahu. Minu isa ostis teri ja laskis veskil nad jahvatada. Kui meie ema kaladega maal käis, siis sai ta maa-meestelt jahu.

Õ.: Kust teie vanemad saavad nende ostmiseks tarvisminevat raha?

L.: Minu isa püüab kalu. Minu isa püüab ka kalu. Minu isal ja vennal on angerjamõrrad. Minu isa on laeval tüürimees. Minu isa ehitab laevu ja paate. Minu isa veab linna liiva.

Õ.: Ma olen näinud, et ta läheb vahel ka võrkudega merele.

L.: Jah, meil on ka võrgud.

Õ.: Merest käega kala kätte ei saa, peab olema püügiriistu.

L.: Meil on räämemörd ja võrgud. Minu isal on bottengard. Meil on põhjaõnged, võrgud ja lestanoot; mul enesel on ka 200 põhjaõnge. Mul on kepiõng, aga isal on palju võrke. Meil on liiv ka.

Õ.: Mul on kaasas ka mõni kalapüügiriist. Tuleme, vaatleme neid.

Vaatluse ajal jutleme, millest võrk tehtud, kuidas tehakse, kas mõni mõistab juba võrku kududa. Leiame ja selgitame nende tähtsust. Siis vaatleme teist võrku, leiame erinevuse — suuremad silmad. Õpilased tunnevad ära, et üks on muttvõrk, teine siiavõrk.

Õ.: Kes kalur on, sel peab olema mitmesuguse silmasuurusega võrke.

L.: Väikesed kalad ei jää võrku kinni, kui silmad suured. Suured jälle ei lähe tihedasse võrku. Seadus ütleb, kui suured peavad olema silmad iga kalaliigi jaoks.

Õ.: Missuguseid võrke teie kodus on?

L.: Meil on kiluvõrgud, muttvõrgud, räime- ja säinavõrgud. Meie isal on 10 säina-, 5 särje- ja 6 muttvõrku. Jne.

Õ.: Siin on mul veel õngi.

L.: See on kepiõng. USS pannakse konksu otsa ja kala neelab selle alla. Ma sain korra nii pika säina (näitab käega).

Vaatleme kepiõnge osasid ja selgitame nende tähtsust. Siis vaatleme põhjaõngi ja seletame, milliseid kalu nendega püütakse.

Õ.: Kui õnged, võrgud on korraldatud, siis tuleb nad merre viia. Seda teekonda ei saa võtta ette jalgsi.

L.: Paadiga peab sõitma.

Õ.: Jah, igal kaluril on paat, isegi mitmesuguseid paate.

L.: Eeri isal on suur mootorpaat. Minu isal on ka mootorpaat ja lodi ka. Meil on purjepaat. Meil on sõupaat, aga kui on soodus tuul, siis tõmbame purje ka üles.

Õ.: Õnged, võrgud viiakse merele ja lastakse seal sisse. Need jäetakse sinna tükiks ajaks.

L.: Öhtul viiakse, hommikul tuuakse. Lastakse ka hommikul ja öhtul vaadatakse, kas kalu on.

Õ.: Meri on suur, aga kalur leiab alati ikka oma võrgud üles.

L.: Võrgu otstele pannakse tähised. Meie tähistel on punane lipp. Meil on hobusesaba jõhvidest tutt.

Õ.: Tähiseid ei saa tuul edasi ajada.

L.: Nad on võrgu küljes ja ankruga põhjas.

Õ.: Nii saame merest väga mitmesuguseid kalu.

L.: Merest püütakse ahvenaid, turski, kilusid, angerjaid, merihärgi, tuulekalu, räimi, säinaid, hauge, nolguseid, lesti jne..

Vaatleme kalu tabelilt. Siis jätkab õpetaja: Kalade eest saadakse raha.

L.: Ema viib nad linna turule. Auto käib rannas vastas. Maale viiakse ka kalu. Maamehed käivad ka rannas.

Õ.: Sellest rahast ei saa teie mitte üksi leiba, vaid palju muudki.

L.: Meie saame palitu. Linnast ostetakse saapad. Meil ehitatakse praegu uut maja. Kooliraamatuid saab ka selle raha eest.

Õ.: Kelleks teie, poisid, tahate hakata, kui suureks saate, kas kaluriks või põllumeheks?

Järgneb elav vasfamine, kelleks keegi tahab saada.

Emakeel.

I klass töötab algul aktiivselt, s. o. koos õpetajaga. Kordame merest püütavate kalade nimetusi, nende õigele hääldamisele erilist rõhku panes. See on eeltööks ladumisele ja kirjutamisele. Kalade nimed korratud (kõik m i t m u s e s : räimed, säinad, lõhed, havid e. haugid jne.), asuvad õpilased individuaalses järjestuses neid laduma ja laotut kirjas töölehele kirjutama. Seejuures õpetaja kogu aeg jälgib tööd. Kui ta näeb mõne õpilase ladumises viga, siis ta vea teinud õpilasega analüüsib laotud sõna, et õpilane ise leiaks ja parandaks vea. Õietilaotud sõnad kantakse töölehele pealkirja alla: „N e e d k a l a d e l a v a d m e r e s.“

Sellal II klass töötab vaikselt, lugedes saateainena sellele teemale sobivat pala, näiteks J. Parijõe jutustisest „Kaluritega Uhtju saarele“ moodustatud „Retk merele“. Lugemise juures tundmatud sõnad kirjutatakse välja tahvlile või üldvihku.

Umbes poole tunni möödudes I klass lõpetab ladumise ning asub lugema vaikselt „Kalapüügil“ (J. Käis „Esimesed vaod“ I, lisa IV).

II klassiga asume siis loetud pala harutama ja sooritame sedagi õppejutus.

Sõnadest võtame vaatlusele: retk, meelsasti, laid, veelähker, käil, salakaubitseja, paadikiil, vabe.

Koduseks ülesandeks võib jääda ette valmistada vastav pala võistlus-

lugemiseks. Kuna pala on küllalt pikk, siis jagame selle 3 enam-vähem võrdsesse ossa ja ka õpilased 3 rühma. Iga rühm õpib vaid ühe osa.

I klassi koduseks tööks jääb ka lugemise õppimine, kuid nii palju, kui keegi jõuab.

Järgmisel emakeele tunnil alustame jälle I klassiga ja nimelt lugemisettekandega. On õpilasi, kellele ei ole raskusi teinud terve pala õppimine. Hästilugejad on õpetajal tuntud ja seepärast on algusosa lugemisel „eesõigus“ neil, kes ei ole suutelised pikemat osa õppima. Kui peaks juhtuma, et kellelgi pole lõpposa õpitud ettekandeks, siis õpetaja kannab selle ise ette. Tundmatuid väljendusi selles palas on seletatud pala lõpus. Järgnevas õppejutus, kus süvendame ettekantud pala, süvendame veel uute sõnade mõistmist.

Loeme siis pala algusest nii, kuidas saaks seal olevaid sõnu poolitada. Seejärele asubki I klass pala ära kirjutamisele ja ära kirjutuses püstkriipsudega poolitamisevõimalusi märkima.

Sellal, kui I klassiga lugesime ja arutlesime, II klass toimus keelelist vaatlust. 2. tund algaski sellega, et juhtisime II klassi iseseisvale tööle. Vaadeldakse sõnu, mis samasugused nagu „võrk“.

Kirjutatakse töölehele vaid sõnu ainsuses ja mitmuses:

võrk	võrgud
märk	märgid
tark	targad jne.

Kui I klass asub iseseisvale tööle, asume II klassiga võistluslugemisele. Igast rühmast laseme lugeda ühepalju õpilasi, hindame lugemist 3-palli süsteemis. Arvestatakse ilmekust ja selgust, tehtud vigu. Arvestajad on esmajoones õpilased. Võidab rühm, kes saavutab enim punkte.

Matemaatika.

1. t u n d. Juhtides sissejuhatuses õpilased küsimusele, kui palju kalade müügil 1 kilo eest raha saame, esitatakse nii I kui II klassi õpilaste poolt hindu, kusjuures kohe ilmneb, et mitmete liikide kohta hindu ei teata.

Kust saab neid teada? Ajalehest. Kuna teema on käsitusel kevadisel ajajärgul, siis ei tee raskusi ka I klassile lehe lugemine. Asumegi lugema ajalehest turuteateid — ajalehti olgu nii palju, et neid piisab igale lauale. Kohe nähakse, et iga kalasordi juures on kaks hinda — minimaal- ja maksimaalhind. Märk nende vahel sarnleb väga lahutamismärgiga. Kuigi see pole uus II klassile, kordame seda II klassiga ja tutvustame I klassile. Kirjutame tahvlile näiteks: haugid 25—35 snt. kilo. Õpime lugema ja loendame siis kõik hinnad, mida turul küsiti haugide eest (25, 26, 27... 35 snt.). Loeme veel ajalehest teisi hindu ja siis II klass asub hindu töölehele märkima. Töölehel on juba sõnaline osa antud, tuleb täita vaid numbriline:

Kaladega turul:

Soolatud räimed	25—30 senti	sada,
värsked siiad	40—50 „	kg,
soolatud siiad	50—60 „	kg,
lestad	3—8 „	tükk jne.

Selle täitnud, asuvad õpilased töölehel antud näite eeskujul ise koostama kalade ostu-ülesandeid (esineb + 100-ni ja 1-kohalise arvu korrutamine 2—4-kohalisega samas piiris).

Antud on töölehel:

Linnaproua ostis:

2 kilo särgi,	kilo hind 11 senti,	maksis 22 senti
100 värsket räime,	„ 35 „	„ 35 „
6 lesta, lesta	„ 4 „	„ 24 „

Kokku maksis 81 senti.

I klassiga sellal arvutame ühiselt. Algame loendamisega.

Emal tuli turult ja hakkas raha üle lugema, et kui palju raha on ta kalade eest saanud.

Loendamisel tarvitame päris- või mängurahasid.

Esiteks loendas emal 1-sendised (loendas 1—100-ni). Seda võib korrata isegi — emal luges kiiremini...

Siis 2-sendised, 10-sendised, 20-sendised, 50-sendised.

Kõiki neid rahasorte on õpetajal pandud rahakotti 100 sendi väärtuses. Loendamisel asetame sordid eraldi hunnikuisse.

Kordame, kui palju on igas hunnikus... — 100 senti. Seda saab ka teisiti öelda... 1 kroon.

Lõppeks loendame, mitu krooni sai emal raha loendades hunnikuid (5 krooni).

Et nii palju raha saada, pidi emal hulga kalu ära müüma. Emal oli müüa lesti. Kui palju ta võttis tükist?... 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 senti.

Õpetaja annab ülesande: Üks proua ostis 3 neljasendist ja ühe 5-sendise lesta. Kui palju pidi ta emale raha andma?

$$3 \cdot 4 = 12 \text{ senti}$$

$$1 \cdot 5 = 5 \text{ senti}$$

Kokku: 17 senti

Ta andis aga 20-sendise... Sai tagasi 3 senti.

Laseme õpilastel ise öelda samasuguseid ülesandeid, valvates, et arvud korrutamisel ei läheks suureks (liiga palju ostab!).

Siis I klass asub iseseisvale tööle töölehel. Sidumise mõttes 1. ülesanne on tekstülesanne. Kuna I ja II klassi lugemisoskus on veel algeeline, siis tekstülesanne lahenduskohtaks on ühine klassitöö.

L e s t i m ü ü m a s.

Ema müüs 3 neljasendist ja 2 kolmesendist lesta. Kui palju ta sai nende eest? Kui palju pidi ta tagasi andma, kui talle anti 20-sendine raha?

Arvutan:

$$3 \cdot 4 + 2 \cdot 3 = 12 + 6 = 18 \quad \begin{array}{l} \text{Anti} \\ 20 \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{Sai tagasi} \\ 20 - 18 = 2 \end{array}$$

Edasi tulpülesandeid:

$$2 \cdot 7 + 1 \cdot 6 = \dots + \dots = \dots \quad \begin{array}{l} \text{Anti} \\ 50 \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{Sai tagasi} \\ \dots \text{ jne.} \end{array}$$

I klassi iseseisvale tööle asudes algame II klassiga ühistööd peast-arvutuse alal. Teema — kalade ost ja müük.

Anname ülesande: Linnanaine ostis 12 kilo turski, hind 8 senti kilo. Andis 1-kroonise raha. Kui palju sai ta raha tagasi?

Ema müüs 2 kilo hauge, hind 29 senti kilo. Sai 2 50-sendist. Kui palju ta pidi andma tagasi?

Järgnevalt õpilased ise koostavad ülesandeid ja annavad klassile lahendada.

2. matemaatikatunnil II klass algab iseseisva tööga töölehel.

Mitu lesta saab osta?

Lestad maksavad 3—10 senti tükk. Mul on raha 85 (100, 67, 31, 75 jne. senti).

$$\begin{array}{l} 85 : 3 = 28, \text{ jääk } 1 \\ 60 : 3 = 20 \\ 25 : 3 = 8, \text{ jääk } 1 \\ 85 : 5 = \end{array} \quad \begin{array}{l} 85 : 4 = \\ 80 : 4 = \\ 5 : 4 = \\ 85 : 6 = \quad \text{jne.} \end{array}$$

I klassiga sellal arvutame ühiselt:

Sulev käis õngel ja sai 8 ahvenat, 7 särge ja 3 säinast, Mitu kala ta sai?

Kohe edasi laseme õpilastel ise koostada samasuguseid ülesandeid, juhtides neid sellele küsimusega „Aga mis sina õngitsemisel said?“

Nii lahendame ülesandeid pool tundi.

Siis alustab I klass iseseisvat tööd töölehel pealkirja all:

Õ n g i t s e m a s.

$$\begin{array}{l} 3 \quad 6 \quad 5 \quad 3 + 9 + 8 = \\ 4 \quad 6 \quad 4 \quad 7 + 6 + 6 + 4 = \\ 8 \quad 5 \quad 5 \quad 9 + 3 + 8 = \\ 3 \quad 1 \quad 4 \quad 5 + 5 + 4 + 3 = \quad \text{jne.} \end{array}$$

Töölehel lõpupoolel eriosa:

Harjutuseks.

$20 - 8 + 3 + 5 =$

$17 + 2 - 8 + 3 =$ jne.

Muidugi sel ajal töötame II klassiga ühiselt + ja — harujutusi peast 100 piirides.

Laulmine.

Laulmine toimub I ja II klassiga koos. Sobivaimaks lauluks sellele teemale on K. A. Hermann'i „Kalapüük“, mis on II klassi sundlaulude nimekirjas. Kui töötatakse liitklassidega, siis tuleb laulmises korraldada sundlaulude nimestik nii, et 2 aasta jooksul on kõik õpitud.

Liitklassitöös on väga raske leida laulmises iseseisvat tööd I klassile sellal, kui II klassiga tahetakse alasse veidi süveneda. Siin paratamatult peab I kl. leppima kas sõnade õppimisega või nende ära kirjutamisega.

Võimlemine.

I ja II klass moodustab võimlemises I astme, mis nõuab intensiivseid seljalihaste harjutusi.

Käesoleva teema põhjal on võimalik kogu tunni harjutusosa viia läbi matkimismänguna. On võimalik kombineerida hüppeist, sõudmis-, õngitsemis-, noodavedamis-, ujumis- jne. -liigutustest säärane matkimismäng, mis töötab kogu keha läbi vajalikul määral.

Mängudest sobivad heitlusemängudena „Kalad võrgus“ ja „Heeringapüük“. Laulumänguna saab esitada sama laulu „Kalapüük“, mis on õpitud juba laulmistunnis.

Joonistamine.

Algul ühisarutlusel I ja II klassiga peatume õngitsemise arutamisel ja I klass saabki teemaks „Õngitsemas“, mis annab küllalt võimalusi fantaasia kasutamiseks.

II klassiga kirjeldame veel võrkmaad, ja selle järele asub ta seda joonistama.

Tööõpetus.

Töö alul I klass vaatlleb iseseisvalt loomulikke kalu — lesta, angerjat ja mõnd teist. Sellal rakendame II klassi tööle, kus II klassi poisid sepitsevad korgist või käbast õngekorgi. Kevadel II kl. tüdrukud teotsevad harilikult juba nõelatöödega. Kui on käsil lihtpisteis väljaõmblust, siis kasutada seal kalamotiive. Kui II klass on töös, kirjeldame I klassiga ühisarutelus veel vaadeldud kalade iseärasusi. Siis alles alustatakse voolimistööga.

Usuõpetuses

liitklassidega töö kergendamiseks ühendatakse I ja II klass. Kavast moodustatakse vahelduvaid kursusi. Kuna käesolev teema kuulub kevadel käsitlusele tulevate teemade hulka, siis on hea, kui usuõpetuses tuleb sellal käsitlusele Jeesuse ilmutuslugudest „Ülestõusnud Jeesus ilmub jüngreile Kaalileas“.

KIRJANDUSE ARVUSTUSI JA **ÜLEVAATEID**

JUHAN LIBE

Tähisteos eesti filosoofilise kirjanduse alal

A. Koort, Sissejuhatus filosoofiasse, Tartu Üliõpilaskonna toimetised, nr. 9. Akadeemilise Kooperatiivi kirjastus, Tartus, 1938. Hind Kr. 8.—.

See oli mitu aastat tagasi, kui ülaltsiteeritud teose autor prof. dr. phil. A. Koort oli veel üliõpilane ja võttis osa prof. Sch. filosoofia seminari harjutustest.

Prof. Sch. ei näinud eriti vaimustatud olevat sellest, et tema harjutustel diskussioon kippus olematuks muutuma. Sõnavõtte oli üpris vähe ja väitlused kaldusid jääma vaid professori enese monoloogideks.

Kõige hullem asja juures oli see, et professor näis veendunud olevat, et üliõpilased veel ei taipa küllaldaselt nende mõistete ja terminite tema arvates olulist ning tsentraalset tähtsust.

Viimaks ei kannatanud ka professori närvid enam välja. Kui nende ridade kirjutaja ühe oma kaasvõttelejaga sattus professoriga kuue silma all stuudiumi asju vähe usaldavamas toonis kõnelema, esitati neile selge ja puhas küsimus: miks üliõpilased ei võta diskussioonidel küllaldaselt sõna? Kas on probleemid liiga rasked või on neil muud põhjused?

Ma ei tea, kas professor oli seda varem aimanud või mitte, kuid ta tegi väga imestunud näo, kui talle selgelt ja kategooriliselt kinnitati, et ei ole probleemid liiga rasked ega ka midagi isiklikku vastuolu härra professoriga, vaid kõige kurja juur on see, et eesti üliõpilastele teeb raskusi saksa keel ja nimelt aktiivne keeleoskus; kirjanduse lugemisega saab veel kuidagi hakkama. Ärgu härra professor imestugu, et selle üle ei ole küllaldaselt kurdetud. Akadeemiline komme on juba kord niisugune, et üliõpilane peab õpetaja ees näitama eeskätt oma teadmisi, aga mitte teadmatusi.

Ruumi ei piisa üksikasjalisemalt refereerida selle jutuaJamise jatku. Kuid olgu märgitud, et üliõpilasedki püüdsid tasapisi viibata sellele, et asjale ei oleks ka seegi mitte kahjuks, kui härra professor püüaks asjast aru saada ja . . .

Kuid see „ja“ muutus ärritussõnaks, millena ta sugugi ei olnud mõeldud, professori süütunde kompleksile, kuna umbkeelsed professorid sel ajal formaalselt kohustusid teatud aja jooksul eesti keele ära õppima.

Nüüd seletati üliõpilastele ilusasti ära, et eesti keel on . . . ja . . . nii . . . v ä h e a r e n e n u d, et ega selles filosoofiat . . . ja originaalteoseid tuleb ikkagi vähemalt saksa keeles lugeda jne.

Võib-olla ei olnud see küllalt taktiliselt tehtud, kuid väga viisakalt küsiti tol korral, et mis jääks saksa keelest siis järele, kui sealt näit. sõna „Natur“ ära võtta.

„Jah, ma ei oskaks seda ettegi kujutada. Sellega oleks saksa filosoofiast läinud veerand . . . Ei, pool. Kindlasti üle poole.“

Saksa keeles sõna „Natur“ on laensõna. Eesti keeles on olema sõna „loodus“. Seega siis *non sequitur*, et eesti keeles nii väga puuduksid eeldused arenemiseks sinna, kuhu on arenetud nõrgematestki alustest lähedes.

Professor oli valmis ka prantsuskeeles harjutusi pidama. Üliõpilased arvasid, et ingliskeele oskus on üliõpilastel suurem, kuna see oli mitmes gümnaasiumis sel ajal esimeseks võõrkeeleks. Seda ei osanud jälle professor.

Kogu jutu tulemus oli see, et järgmisel harjutuskoosolekul pahvatas professori härra: „Sie schweigen in allen Kultursprachen Europas!“

See oli kaunis kibe ütlus, ja mulle praegugi assotsieerub sellega füüsiline piitsahoop esivanemate turjale.

Ja praegu — arvaku igaüks kokku, mitu aastat on vana Eesti Vabariik ning üheskoos sellega Vabariigi Tartu ülikooli Filosoofia Teaduskond ning vaadaku siis, kui palju on neid eestikeelseid õpperaamatuid, mida filosoofia teaduskonna üliõpilane saab tarvitada oma eksamikavas.

1935. aastal trükitud raamat „E. V. Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna õppe- ja eksamikord ning eksaminõuded“ esitab puhtfilosoofia all soovitatava kirjandusena — kohustuslikuna või alteratiivsena — umbes 45 teost, peale selle kokkuleppel valitavad teosed. Esitatud teoste hulgas on ainult kaks eestikeelset: Ramuli „Psühholoogia“ ja „Elu ja hing“.

Kuid kui nii kehv on eestikeelse kirjanduse kontingent, kui üliõpilane juba keskkooli pingilt tulles otsekohe peab ülepeakaela suubuma võõrkeelsesesse kirjandusse, siis peab paratamatult suurema osa oma energiast rakendama esialgu keele, mitte asja õppimisele. Ja võõra keele kaudu võõraid asju õppida — ei ole siis ime, et väga raske on saavutada seda „selgust ja distinktsust“, mida mõned filosoofid peavad õige tunnetuse põhilisemaks kriteeriumiks.

Saame hästi aru teaduskondade õppejõududest: kergem on kirjutada

eriuurimust kui üldkäsitluslikku õpperaamatut. Mõni väike komistus ressentimentse arvustaja sule alla sattudes võiks väga negatiivselt mõjustada autori teaduslikku karjääri. Kuid saagem aru ka sellest, miks mõnes teises teaduskonnas nii õitsele on lõõnud konspektide vabrikatsioonid, et mõnigi ülikooli lõpetanu on leidnud võimalikuks konstateerida, et kogu tema studiumi ajal ei ole tema tupp saanud ühtegi trükitud tähte.

Need ja sellelaadilised on põhjused, miks ma pole mitte erapooletu, vaid teadlikult subjektiivne ka selle raamatu hindamisel. Juba see asjaolu, et on asutud säärase ülesande ja nii raske aine juurde, kui seda on filosoofilise probleemistiku laialdasem käsitlus, arvesse võttes juba puhtkeelelist ja sõnastikkurajavat tööd, juba see julge päähakkamine isenesest kaalub töö hindamise.

„Sissejuhatus filosoofiasse“ piirides on nii palju filosoofe ja probleeme, et siin subjektiivseid „õieti arusaamise“ võimalusi ei ole mitte ainult proportsionaalselt enam, vaid tuleb veel arvestada, et kogu teos ise on just eriarvamuste ja eriarvajate esituseks.

Eessõnas öeldakse: „Autor on lähtunud seisukohast, et filosoofia sissejuhatus ülesandeks on eeskätt probleemide sisalduse nähtavaks tegemine ja probleemi teadvuse süvendamine, aga mitte nende lahendamine...“ ja viipab sellele, et tema on valinud teise kahest võimalusest, kas anda sissejuhatust oma isiklikku süsteemi või olla esimeseks sissejuhatuseks filosoofia avaraisse aladesse. Näilikult ongi see õpperaamatu õige tee.

Kuid selge on ka see, et kui juba kord just filosoofias on mitmeid võimalusi väiksemagi küsimuse ja filosoofi mõistendamisel, siis juba küsimuste eneste järjestus ja suhteline rõhutamine ei saa kunagi vaba olla subjektiivsusest. See esineb juba alates probleemiseade enesega enne lahendamise arendamistki.

Raamatu õpetuslikule küljele ei oleks vist kuigi kahjulikuks saanud otsustavam ja järsum piirjoonte tõmbamine ka siis, kui see oleks subjektiivsuse hädaohtu suurendanud.

See on juba vana ärataotud sõna, kuid siiski tõetuumaga, et „ärgu õpitagu mitte filosoofiat, vaid filosofeerima“ ja filosofeerima-õppijat harjutab formaalne lahendamisviisiga või võimaliku lahendamismenetlusega kaasamõtlemine enam kui seda annab laialdaselt ülevaatlik probleemide sisaldavus.

Muidugi muigame matemaatiku üle, kes Beethovenit kuulates õlgu kehtas, et „ilus küll, kuid mida t õ e s t a b see?“ Aga noorel inimesel ja vanalgi seisab samuti filosoofilisi arutlusi lugedes ikka silmis küsimus, et mida autor sellega siis lõpuks ometi tahab ütelda. Ka siis, kui autor selge sõnaga on öelnud, et ta saab ainult näidata küsimuse keerulikkust ja selle lahendusteid.

Teiselt poolt on aga raske ütelda, kui palju tohib üksikumate reser-

vatsioonide ärajätmisega ja järsumate võtetega asja selgemaks ja reljeefsemaks, seega lugejale suurepärasemaks teha. „Filosoofia ei lase ennast populariseerida“.

Kuid näit. tunnetusteoreetilise idealismi puhul oleks nende ridade kirjutaja lähtunud näit. kas või solipsismist. Mitte nii nagu autor seda teeb: realismi all ainet märkides märgib solipsismi kui seisukohta, „mille järgi meie hingelised olekud on ainsad esemed, millest me teame, et nad on olemas.“ Dispositsioonilt aga solipsismi algseisukohaks teha, heuristilise lähtekohana kasutades oleks tulnud Descartes'i enesemeetodi konsekventsusega kahelda kahtleja ja tunnetaja enese, s. o. minu enese olemasolus. Selle metoodilise menetlusega kas või probleemi näilikule *l a h e n d a m i s e l e* asumisega, mitte ainult arendamise korras, näib palju kergem olevat serveerida mitte ainult tunnetuse teoreetilise idealismi vaid ka kriitilise realismi ja kogu realismi küsimuseseadet.

Võib olla, on seegi allakirjutanu subjektiivsus, reaktsioonina sellele kriitilisele realismile, mille üks esitaja kord solipsismi kvalifitseeris lihtsalt sellena, mille juures tal juuksed tõusevad püsti. Kuid ma mõtlen meetodit, mitte süsteemi, ja sellest aspektist õigustub postuleeritud solipsismi võimalus samuti nagu skeptitsismgi. Ajaloolise geneetilise deskriptsiooni kalduvuse asemel oleks teostunud selgem pilt, kui oleks probleem algusest peale üles tõstetud. Kogu tema bipulaarsuses: solipsism contra naiivne realism.

Analoogiline selguselt ja konkreetsetl käega katsutav võiks olla hingeliste nähtuste selgitamise puhul probleemistiku kallale asumine näit. ka loodusteaduste loogika seisukohalt.

Autor on paar korda puudutanud küsimust taimede hingest. Käsitluste klassifitseerimise seisukohast võiks seegi olla omaette nurgakiviks. Kui viimasel ajal bioloogilised laialivalgujud veelgi sagedasti näevad psüühilistes nähetes vaid eluavalduste teist külge loodusteadusliku positivismi nimel, siis just ka positivistlik probleemiseadlus hakkab peale konkreetse küsimusega, kas iga bioloogiline eluavaldus on see, s. o. kas kõik elusad olevused on ühtlasi ka hingelised või on ka hingetuid elavaid olevusi? Kas on oodata erilise distsipliini kuju arenemist, mille nimi võiks olla näit. „Taime psüüholoogia“, või tuleb silmas pidada ka seda võimalust, et psüühilise nähtustiku ja bioloogilise valdkonna printsiipaalne vahe ei ole olemuselt mitte väiksem kui ütleme (negeeriva analoogiana) orgaanilise ja mitteorgaanilise vahel? See on õigus, et psüühilist elu tunneme ainult ühenduses orgaanilise maailmaga, aga teiselt poolt ka orgaanilist maailma ainult ühenduses füüsilis-keemiliste protsessidega, ja neid viimaseid ühenduses energia-mateeriaga. Need valdkonnad võivad olla üheskoos üksteise sees, kuid see ei tarvitse tähendada identsust, pigemini vastupidi — hierarhiat.

Need probleemid kõik ei puudu ju sugugi selles teoses, vastupidi, neile on rõõmustavalt palju ruumi antud, kuid ma mõtlen käsitluse dis-

positsioonilist külge, kus ma oleksin eelistanud n. ö. kirvega raiumist seal, kus autor on küsimusi esitanud prepareerivalt.

Olgu need näited toodud vaid selleks, et illustreerida neid võimalikke subjektiivsusi, mis selle teose probleemistiku puhul igal sammul tõusevad, ja milledes arvustaja ei tohi eneses kindlam olla kui autoris, kui ta ei taha uppuda oma isiklikkusesse arvamustesse.

Terminoloogia ja nomenklatuuri alal ja selle hindamisel peab niisama ettevaatlik olema. Keeleküsimus filosoofia alal on oluline ju ka neis keeltes, kus on aastasadade vana traditsioon, lihtsalt sellepärast, et filosoofia ei olegi lõppude lõpuks muud kui õige sõna õigesse paika asetamine, nagu sel naljal ei puudu ka sisulikum tähendus.

Ka selles teoses oskussõnade tarvitamine ei ole mitte ainult tõlkimise küsimus, vaid iga „sõna seob ja päästab“ ning üksikute terminite tuleviku saatus jäägu filosoofilise kirjanduse edaspidise arengu lahendada. Loodame vaid, et keelete korrektorite vorme normeeriv ja sisule sagedasti vägivalda tegev kaastöö osatähtsus aja jooksul nullini välja jõuaks.

See ei ole muidugi kirjutatud ainult selle teose kohta, vaid üldiselt.

Mõni keelend siin ei tundu mulle isiklikult mitte kõige soovidajätmatuna.

„Ding an sich“ on näit. tõlgitud „asi endamisi“, ka „asi endas“. Tundub paremana omaaegne ja juba natuke traditsioonistunudki „asi iseenesest.“ „Asi endamisi“ assotsieerib mulle mingisugust entoverteeritud asja, millel siis „Erscheinungswelt“iga ei oleks midagi tegemist. Ka „asi endas“ märgib sama enesesse tõmbumist. Mitte igal pool ei esine Kantil selles mõttes „Ding an sich“, et asi on enesesse tõmbunud ja midagi mõju väljaspoole ei avalda, vaid „Ding an sich“ tähendab eriti just seda, et asi iseenesest on hoopis midagi muud kui nähtuste või „ilmutuste“ valdkond.

Termin „sissetundmine“ „Einfühlungi“ tähenduses esineb küll ainus kord, kuid kas poleks siiski kas või registris kohane olnud märkida tõlkena ka „empaatia“, mida on tarvitatud teistes keeltes, välja arvatud saksa keel, ja eesti keeles ei teeks selle äraõppimine raskusi, kuna vastavajurelised sõnad on juba igapäevases keelepruugis käibel, nagu „sümpaatia“, „antipaatia“, „apaatia“ jne.

Stiili ja keeletarvitamine on ladus. Akustiliseltki on teos sagedasti loetavam kui paljudki ilmunud ilukirjanduslikud teosed. Laused on küllaldaselt lühikesed, vabad sakslikest kantiagegsetest konstruktiivsetest lohinevustest. Kirjandusloetus on saksakeelsete teoste osatähtsus teiste (inglise, prantsuse jne.) kasuks vähenenud väga tunnustaval määral.

A. Koorti „Sissejuhatus filosoofiasse“ ei ole ainult trükitoode, vaid ta on hinnatav ka kui tähis-sündmus eesti filosoofilise kirjanduse arengu alal.

VÄLISMAALT

Kino ja noorsugu.

Rahvasteliidu Sekretariaat avaldas brošüüri pealkirjaga „Lõbustukino ja noorsugu“. Raamatus käsitatakse mitmes maas korraldatud ankeetide põhjal küsimusi, kui palju lapsi kinos käib, mislaadi filmid neile kõige rohkem meeldivad, kuidas kaitsta lapsi halbade filmide eest ja kuidas organiseerida lasteetendusi.

INGLISMAA:

Aalkoolide õpilaste evakueerimine sõja puhul.

Briti valitsuse poolt moodustatud komitee eraisikute evakueerimiseks avaldas oma kava, mis sisaldab ka peatüki kooliõpilaste evakueerimise kohta sõja puhul. Sellest peatükist mõned väljavõtted:

„Nagu kogemused näitavad, on vajalik meetodikindla kava koostamine laste evakueerimiseks rajoonidesse, kus pole karta pommitamishädaohtu. Viimase kriisi ajal Londoni linn koostas evakueerimisplaani 500 000 lapse ja nende õpetajate evakueerimiseks ümbruskonda.

Rahvuslik Õpetajate Liit ja Šoti Kasvatuse Instituut, kaks suurt õpetajate organisatsiooni, on lubanud oma kaasabi kava läbiviimisel.

Kooliealistest lastest ei ole hädaohustatud piirkondades sõja puhul mingit abi, nad ainult raskendavad kaitsjate tööd. Neid väiteid tõestavad maailmasõjaaegsed kogemused.“

PRANTSUSMAA:

30. novembril üldstreik ja õpetajad.

Protestiks dekreet-seaduste vastu kuulutas Prantsuse Töö Konfederatsioon, kuhu kuulub ka Natsionaalne Õpetajate Sündikaat, välja 24-tunnise üldstreigi. Õpetajate Sündikaat ja Riigiametnikkude Föderatsioon otsustasid streigist osa võtta.

Et streiki nurja ajada, „mobiliseeris“ valitsus töölised ja ametnikud, neid sõjaseaduse autoriteedi alla painutades. Prefektidele kirjutati ette streikijaid viibimata vallandada „rahvusliku kaitse huvides“.

Kõige peale vaatamata 20 000 õpetajat võtsid streigist osa. Suur hulk neist on karistatud nädalapalga suuruse summaga. Õpetajate Sündikaat otsustas trahvituile trahvisumma tagasi maksta, korraldades selleks korjanduse.

Ametnikkude palkade tõus.

Parlament määras 1 800 miljonit franki, et parandada ametnikkude seisukorda. See annab õpetajatele:

1. Palk tõuseb kõikidel õpetajatel 1200 franki aastas. Need, kelle palk ületab 24 000 fr. aastas, saavad juurde 5% palga summast.
2. Perekonnaabiraha suurendatakse, kuid ainult neile, kel on lapsi kaks või enam.
3. Korteriraha tõstetakse 10% võrra.
4. Pensionil olijad saavad ajutist tasu 720 franki ja need, kelle pension ei ületa 14 400 franki aastas, saavad poole enam. Üle selle on kõrgendus 5% pensioni summast.

Üldine palkade tõus on 5%. Elukalliduse indeks on aga vahepeal tõusnud 676-st 754-ni, s. o. 11,5%.

ITAALIA:

Haridusministeeriumi ringkiri fašistliku kooli stiili kohta.

Ministeeriumi ringkiri 5. detsembrist 1938. a. juhib õpetajate tähelepanu fašistliku kooli stiili tähtsusele.

Tuletatakse meelde, et peab lastele õpetama tervitamist ja oskust end esitada üksi või rühmadena, kui võimud neid külastavad, et kool peab jätma hästiorganiseeritud sõjaväelise üksuse mulje.

Võistlus kooli õperaamatute koostamiseks.

Kuna möödunud võistlus ei annud tulemusi 3. ja 5. klassi õpikute jaoks, otsustas haridusministeerium mõned autorid välja valida ja neil lubada uuesti võistelda, kui nad on aaria tõugu. Igale võistlejale on määratud tasu 1000 liiri.

Tõupuhtuse kaitseks.

Ministrite Nõukogu andis välja kaks dekreet-seadust. Esimene seadus keelab itaallase abiellumist võrast raassist isikuga. Abiellumiseks välismaalasega peab olema siseministeeriumi luba. Itaallased, kes enam või vähem olenevad riigist (ka õpetajad) või fašistlikust parteist, ei tohi üldse välismaalastega abielluda. Sama dekreediga heidetakse kõik juudid välja riigiteenistusest, fašistlikust parteist, sündikaatidest jne.

Erandeid võib teha siseministeerium neile, kel on eriti suured teened natsiooni või fašistliku partei ees.

Teise dekreediga heidetakse välja juudid ülikoolidest ja temaga seoses olevatest asutistest — nii professorid kui ka üliõpilased. Juutidest autorite raamatud on keelatud — isegi kui ainult üks kaasautor on juut.

„Küla-raadiot“

kuulavad 3 227 701 last 18 214-ne kooliaparaadi ja 6185 lisavaljuhääldaja kaudu. Sellele arvule tuleb juurde lisada 18 041 aparaati, mis on mitmesuguste organisatsioonide ruumidesse üles pandud.

„Feuille Mensuelle d'Information“, nr. 81 ja 82 1938.

KROONIKA

ÕPETAJATE KOJA TEGEVUSEST.

30. jaanuaril peetud õpetajate Koja juhatusel koosolekul oli tähtsaimaks arutusaaineks keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajate ettevalmistamise reformi küsimus. Võeti vastu järgmised seisukohad:

Keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajate ettevalmistamiseks tuleb luua permanentne ja iseseisev pedagoogiline õppeasutus, Pedagoogiline Instituut, kellel lasuks täies ulatuses vastutus keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajate kvalifikatsiooni eest.

Avataval instituudil peab olema alaline juhataja, püsiv õppejõudude kaader, kindel korraldus ja küllaldane varustus. Ei saa otstarbekohaseks pidada moodust, kus pedagoogilise õppe-

asutuse juhataja ülesanded on mõnel muul alal tegutsejale vaid kõrvalülesandeks ja juhatajad vahelduvad lühikeste ajavahemikkude järele. Samuti eeldab gümnaasiumiõpetajate ettevalmistamise tõhusus, et instituut omaks püsiva õppejõudude koosseisu, eriti veel just sellepärast, et õppeaja kestus loodavas instituudis on võrdlemisi lühike — üks aasta. Loodava õppeasutuse nimetus võiks olla Koja juhatare arvates „Pedagoogiline Instituut“, kuna Koja Keskkooli- ja Gümnaasiumiõpetajate Sektsiooni arvates võiks seda nimetada „Pedagoogiliseks Akadeemiaks“.

Pedagoogilist Instituuti võivad lõpetada vaid kõrgemate õppeasutuste õpetajad.

Tartu Ülikooli Filosoofia teaduskonnas peab õpetajakutse taotleja õppima vähemalt 2, normaalselt 3 ainet, saades igas aines kutse. Kui õppejõud omandavad kutse vaid ühes aines, siis tekib olukord, kus õpetajal ei ole võimalik anda täit tundide normi.

Keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajate kutsetunnistuste liigitamine ülemateks ja alamateks on otstarbekohatu. Pedagoogilise Instituudi lõpetajad saagu kutse, mis võimaldab õppejõul õpetada nii keskkoolis kui ka gümnaasiumis.

Pedagoogilise Instituudi õppekava tuleb koostada semestrikursuste põhimõttel.

Pedagoogilises Instituudis tuleb õpetajakutsele ettevalmistujaile soodustada teadusliku töö viljelemist ja teaduslikkude kraadide omandamist.

Pedagoogilisse Instituuti võetakse vastu kõrgema haridusega isikuid ja kõrgemate õppeasutuste õpilasi.

Pedag. Instituuti astumise õigus peab olema Tartu Ülikooli kõi õigi teaduskondade üliõpilastel. Ei ole otstarbekohane olukord, kus Instituuti pääsevad vaid filosoofia ja matemaatika-loodusteaduskonna üliõpilased ja mitte näit. usu-, majandus-, põllumajandus- jm. teaduskondade üliõpilased. Selle nõude täitmine on tarvilik seda enam, et Pedagoogilise Instituudi lõpetamine tuleks kohuslikuks teha ka kutsekeskkoolide ja kõrgemate kutsekoolide teaduslikkude ainete õpetajaile.

Kutsele ettevalmistamine kestab üks aasta. Kutsetaotleja sobivus kutsele tuleb selgitada P. Instituuti astumisel vastavai eelkatseil. Keskkoolide ja gümnaasiumide õpetajail ei ole niivõrd tähtis üksikainete meetodite kui just oma aine põhjalik tundmine. Sellepärast ei saa õigeks pidada nende koolide õpetajate teadusliku ettevalmistamise nõrgendamist puhtpedagoogiliste ainete ja metoodika kasuks. Ka ei ole otstarbekohane paisutada P. Instituudi õppeaega väga pikaks, mis muuseas soodustaks juba niikuinii kaugele läinud feminiseerumise protsessi, oleks kutsetaotlejale liiga kurnav ja pääseksid nad liiga hilja oma kutsealale. Otstarbeka õppekorralduse ja intensiivse õppetöö juures tuleks üheaastalist kutsele valmistumist pidada küllaldaseks. Ei saa pidada õigeks seisukohta, et püütakse takistada teaduslikkude huvidega noorte, magistreeerujate, Instituuti astumist. Ka kooli- ja haridusalad vajavad teatava hulga kvalifitseeritud tea-

dusliku ettevalmistusega inimesi. Välismaades, Saksas, Rootsis jm. valitseb gümnaasiumiõpetajate komplekteerimise alal just vastupidine tendents: teaduslike kraadidega isikuile soodustatakse koolipõllule siirdumist. Seda teed tuleks käia ka meil gümnaasiumiõpetajate ettevalmistamisel. Kutsule sobivuskatsed tuleksid korraldada juba Instituuti astumisel põhjusel, et hoiduda asjatust aja- ja jõukulu- tustest. Inimmaterjali valikule tuleb panna suurt rõhku, kuna sellest oleneb meie tulevase gümnaasiumiõpetajaskonna vaimne ja oskuslik tase.

Õpetajate Koja juhatusel arutati veel õpetajate palkade küsimust. Üksmeelselt avaldatakse arvamust, et riikliku toetuse vähendamine õpetajate tasude maaksmisel tooks paratamatult kaasa õppemaksu suurendamise, mida ei saaks soovitavaks pidada, mispärast õpetajate palkade maksmisel riiklik toetus peaks jääma endiseks.

Haridusministeerium oli saatnud Õpetajate Koja juhatusel seisukoha- võtmiseks ringkirja kavandi õpilasekskursioonide asjas. Kavandi kohta üldjoontes mõtteid vahetades Koja juhatus leiab, et ringkiri ekskursioonide asjas on väga vajalik, kuna ekskursioonide korraldamisel tõesti esineb kavandis märgitud pahesid: a) ekskursiooni kava on sageli puudulikult läbi mõeldud; b) ekskursioon on vähe ette valmistatud (ekskursiooni juhi, õpetajate ja õpilaste suhtes); d) püütakse lühikese aja vältel liiga palju kohti külastada, ilma pikemalt peatumata ja vaadeldavasse süvenemata. Koja juhatus leiab, et tuleks kaalumisele võtta, kas on otstarbekohane, et algkooli lõpetajail ei oleks võimalik pääseda ekskursioonina välismaale (kas või näit. Helsingisegi, kuhu muidu pääsemine oleks ühenduses väga suurte raskus- tega). Edasi leitakse, et peaks lubatav olema ekskursiooni korraldada eksami- nädalal neil klassidel, kellel eksameid ei ole. Veel arvatakse, et mitte ainult piiriäärste koolide õpilastel, vaid kõikide koolide õpilastel (peale Tallinna koolide õpilaste) oleks soovitav korraldada, vähemalt üks ekskursioon Tallin- nasse. Kavand otsustati anda sektsioonidele seisukohtade avaldamiseks.

Haridusministeeriumi juures moodustavasse filmikomisjoni va- liti õpetajate Koja esindajaks õpetaja A. Vihman, ase- täitjaks E. Murdmaa.

EESTI-SOOME KOOLIKONGRESS.

20. jaanuaril k. a. peeti Eesti-Soome koolikongressi asjas nõupidamine Haridusministeeriumi ruumes.

Koos olid: Koolivalitsuse direktor V. Altoa, Tartu koolide inspektor J. Lang, E. Ö. Liidu esimees Enn Murdmaa, E. Ö. L. abiesimees ja hõimu- toimkonna esimees J. Rummo, E. Ö. L. sekretär V. Horm, õpet. A. Vihman ja Tallinna õpet. seminari direktor E. Etverk. Juhatas dir. V. Altoa.

E. Ö. Liidu kui nõupidamise kokkukutsuja ettepanekul otsustati paluda Eesti-Soome koolikongressi peatoimkonna liikmeiks aasutiste ja organisatsioonide esindajatena järgmised isikud: dir. V. Altoa (HM), insp. J. Lang (HM-i esindaja Tartust), dir. A. Veiderma (Õpetajate Koda), õpet. A. Vihman (EKESKO), dir. E. Etverk (EKÜ ja eriti seminarid), E. Murdmaa, J. Rummo ja V. Horm (EÖL ja Hõimutoimkond) ja EÖL teaduslik sekretär J. Käis.

Peatoimkonna juhatajaks valiti dir. V. Altoa, asemikuks — E. Murdmaa, sekretäriks — V. Horm.

Kongressi soomepoolsele korraldajale (Soome Rahvakooliõpetajate Liidule otsustati esitada järgmised ettepanekud seisukoha võtmiseks:

1. Kongressi aeg: 17., 18. ja 19. juuni 1939.*)

2. Kongressi asukoht: Tartu linn.

3. Kongressi kava: 3 päeva á 3 üldloengut, kokku 9 üldloengut, neist soomlaste poolt 4, meie poolt 5.

Üldloengust kumbki maa annaks ühe teadusliku või üldkultuurilise sisuga (näit. ajaloo, kirjanduse v. m. alalt). Ülejäänud 7 loengut oleksid pühendatud kooli kiisimustele. Otsustati Soomest paluda loenguid järgmistelt aladelt:

1. Koolikasvatuse alalt 1 loeng.

2. Koolikäsitöö alalt 1 loeng.

3. Koolihügieeni ja koolimajade alalt 1 loeng.

Ühtlasi otsustati soomlasi paluda esitada oma soovid meie loengute teemade kohta.

Lisaks üldloenguile otsustati kongressi kavva võtta:

1. Kultuur- ja koolifilmide demonstratsioon.

2. Näitetund laulmisõpetuse alalt.

3. Kooliorkestrite esinemine.

4. Kinotund.

Otsustati üks kongressipäeva õhtupoolik varuda harrastusringidele. Harrastusringe võiks olla 5:

1. Keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajad.

2. Kutsekooliõpetajad.

3. Algkooliõpetajad.

4. Lasteaednikud.

5. Kooliarstid.

Harrastusringide koosolekuil võiks kavva võtta mõlemapoolseid ülevaateid ja omavahelisi mõtteavaldusi koostöö süvendamiseks.

Pühapäeva hommik 18. juunil otsustati varuda jumalateenistusele.

Lisaks mainitud üritustele otsustati kavva võtta põhjalikum tutvumine Eesti Rahva Muuseumiga ja mõningate teiste Tartu vaatamisväärsustega ning üks suurem koosviibimine kõigile kongressist osavõtjale.

Otsustati kongressi ajal korraldada koolinäitus, mille üksikasjalisema kava koostaks toimkond, kuhu kuuluvad: HM-i esindajana insp. J. Lang, E. O. Liidu pedaagoogilise toimkonna esindajana E. O. Liidu teaduslik sekretär J. Käis ja Tartu õpetajate Seminari esindaja. Toimkonnale tehti ülesandeks: 1. täiendada tarbekorral koosseisu uute isikutega ja esitada lõplik koosseis kinnitamiseks peatoimkonnale; 2. koostada järgmiseks peatoimkonna koosolekuks kava näituse ulatuse kohta; 3. koostada näituse eelarve. Näituse korraldamine jääks näituse toimkonna hooleks. Peatoimkonna sooviks näituse toimkonnale on, et näitus ei kujuneks liiga laialdaseks. Näitusest sooviks osa võtta ka Soome valiknäitusega, millist soovi tervitati soojalt.

Peale näituse toimkonna otsustati ellu kutsuda veel järgmised alatoim-

*) Pärast on selgunud, et Suvemängude Päevade on 16., 17. ja 18. juunil, siis võib osutada vajalikuks kongressi aega pisut muuta. Toimetus.

konnad asukohaga Tartus: 1. korraldav, 2. majutamise, 3. ekskursiooni toimkond. Volitus toimkondade moodustamiseks anti insp. Lang'ile. Toimkondade koosseisu paluti esitada peatoimkonnale kinnitamiseks.

Otsustati moodustada kongressil esinemiseks Eesti õpetajate Laulukoor, kutsudes esinema ka seminaride koorid. Ettepanekute tegemine otsustatakse jätta E. Ö. Liidu Laulmise Õppekorralduse Toimkonna hoolde, samuti ühislaulude alal. Toimkonna koosolekule soovitati kutsuda Tartu õpetajate koori ja seminaride kooride juhatajad.

Otsustati E. Liidu sekretariaati paluda õpetajate organisatsioonide kaasabil organiseerida hõimumaade õpetajate vahetusi, kui sellekohaseid soove peaks avaldatama kongressist osavõtjate poolt.

III LAULU- JA MUUSIKAÕPETAJATE KONGRESS.

E. Ö. Liidu sekretariaadi koosolekul 1. veebruaril s. a. võeti vastu Liidu laulu- ja muusikaõpetuse toimkonna poolt koostatud III laulu- ja muusikaõpetajate kongressi kava ja eelarve.

Kongress toimub Tallinnas 4. ja 5. aprillil k. a. Peale piduliku avatalituse, millest palutakse osa võtta ka haridusministrit, on esimese päeva ennelõunasel koosviibimisel järgmised referaadid:

Riho Päts: „Lähtekohti muusikalise kasvatuseteostamisel.“

Soome Rauma seminari direktor dr. Vilho Siukunen: „Muusikaõpetuse võimalusi ja tulevikuväljavaateid.“

T. Vettik: „Eesti õpetajate Laulukoori asutamise küsimus.“

Referaatidele järgnevad läbirääkimised. Peale lõunat toimub töö sektsioonides, milliseid on kolm: lasteaednike, algkooliõpetajate ja keskkooli-, gümnaasiumi- ning kutsekooliõpetajate sektsioon. Sektsioonide töökavas oleksid ülevaated ja läbirääkimised vastava koolitüübi päevaküsimustest ühes demonstratsioonidega. Algkooliõpetajate sektsioonis kõneleb õpetaja E. Meesiäinen: „Laulmise õppekavadest algkoolis“ ja õpetaja J. Helila „Laulukoorist ja orkestrist algkoolis.“

Kongressi teise päeva kavas on järgmised referaadid:

Insp. G. Reial ja õpet. O. Kall: „Koolimuusika seisukorrast Eestis.“

Õpet. A. Kiiss: „Hindamise alustest laulmisõpetuses.“

Õpet. A. Ruut: „Lauluõpetajate edasiarendamise võimalusest.“

Kongressi ajal tuleb organiseerimisele Eesti õpetajate Laulukoor, mille kohta lähemalt leida käesolevasse numbrisse paigutatud „Üleskutses õpetajaile“.

Kongressist palutakse osa võtta kõigi koolitüüpide laulu- ja muusikaõpetajaid. Registreeruda tuleb E. Ö. Liidus (Pühavaimu 11, Tallinnas, kusjuures tuleb teatada järgmised andmed: 1. Nimi ja eesnimi; 2. kool ja aadress; 3. lähtejaam (kui soovitakse hinnaalandust; 4. kas soovitakse ühiskorterit.

EESTI ÕPETAJATE LIIDU OSAVÖTT BUKARESTI KONGRESSIST.

E. Ö. Liidu sekretariaadi koosolekul 1. veebruaril otsustati põhimõtteliselt osa võtta Liidu esindaja (esindajate) kaudu k. a. juulikuul lõpul Bukarestis toimuvast Rahvusvahelise Õpetajate Liitude Föderatsiooni kongressist.

ÕPETAJATE ROODU 20. AASTAPÄEV.

Õpetajate Rood pühitses 14. jaanuaril oma 20. aastapäeva üheskoos Tallinna I Kaitsepataljoniga Tallinna tütarlaste kommertsgümnaasiumi ruumes. Aktusel annetati pataljoni seltsile lõpp linnapea A. Uessoni poolt. Pärast aktust mindi tõrvikute valgusel Vabadussõjas langenud õpetajate ja õpilaste mälestussamba juurde, kus toimus õpetajate Roodu toleaeagse ülema A. Veiderma juhatusel sümboolne loendus ja sõjas langenud ning hiljem surnud liikmete mälestamine. Roodu liikmeid tervitas ja rõhutas nende teeneid kodumaa vabastamisel haridusminister kol. A. Jaakson.

E. Võimlemisõpetajate Seltsi rahvatantsude kursus.

E. Võimlemisõpetajate Selts korraldas ühes ÜENÜ-ga 6.—8. jaanuarini s. a. Tallinnas oma liikmetele ja õpetajaile rahvatantsude kursuse. Olid ettekanded rahvakunsti elustamise kohta, rahvarõivaste valmistamise ja rahva muusika alalt. Osavõtjaid oli üle 200, neist umbes 80% naisõpetajaid.

Kitsasfilm koolidesse.

Dir. V. Altoa ja Kultuurfilmi direktor A. Peel käisid välismaal tutvumas Poola ja Saksa koolifilmi korraldusega. Ühtlasi selgitasid nad ka võimalusi kitsasfilmi aparaatide tellimiseks ja vastavate õppefilmide saamiseks.

Igale eestlasele kehalist kasvatust.

Sotsiaalminister on teinud spordiinspektor Kolmperele ülesandeks koostada kava, mille järele igal eestlasel oleks võimalus osa saada kehalisest kasvatusest. Kava tuleb koostada üksikasjaliselt eelkooliealistele lastele, koolilastele, kooli lõpetanuile jne., kusjuures tuleb silmas pidada ka seda, et eritingimustes töötavaile isikuile tuleb ette näha ka erilise meetod kehalise kasvatuse alal. Kava valmib loodetavasti k. a. veebruaris.

Harjumaa koolijuhatajate koosolek

peeti s. a. 3. jaanuaril. Haridusministeeriumi peainspektor M. Raud esines ettekandega õppe- ja kasvatuse õõ päeva ülesannetest, kõneldes koolimajadest, koolide eelarvest, koolivõrgust, õpilaste toitlustamisest, õpilaste tervise eest hoolitsemisest, õpilaste edasijõudmisest, kooliraadiost, kooliruumide puhtuse eest hoolitsemisest ja õpetajate töökavade koostamisest.

Koolimajade kohta tähendas peainspektor, et 40% meie koolimajadest nõuavad asendamist uutega. Et meil puuduvad vajalikud kapitalid uute majade ehitamiseks tarvilikul arvul, siis tuleks uusi maju nii ehitada, et kõigepealt ehitataks kõige hädavajalisemad ruumid: klassid ja internaadiruumid, saalid ja võimlad aga hiljem. Parem ehitada 30 korralikku koolimaja kui 10 uhket.

Koolide eelarvete koostamisel tuleks küll silmas pidada meie majanduslikku kandejõudu, kuid siiski peaks koolijuhataja valvel olema, et kooli elulised huvid ei kannataks ja igasuguste väärnähete puhul eelarvete koostamise ja täitmise alal peaks ta ühes hoolekoguga esinema protestidega koolivalitsuse kaudu.

Õpilaste toitlustamise alal Haridusministeerium on kindlalt ja järjekindlalt asunud nõudma koolide inspektoritelt ja koolijuhatajatelt toitlustamise korraldamist koolides.

Õpilaste tervise eest hoolitsemisele vaja pühendada suuremat hoolt. Kirjutades lapsed istuvad halvasti. Ei ole hea õpilaste kehahoid kõndimisel ja seismisel.

Õpilaste edasijõudmine võetakse lähemal ajal selgitamisele. On vaja jõuda selgusele, kuivõrd selles võivad süüdi olla puudulikud ruumid, seadeldised ja muud asjaolud, kas paiguti ka mitte „nüri kirves“.

Kooliraadio arenemine peaks sündima selles suunas, et lähemas tulevikus kõik koolid saaksid kuulata neile määratud saateid. (Praegu on umbes 50 protsendil koolidest raadio kasutada. Toim.)

Kooliruumide puhtuse eest hoolitsemine peaks muutama kergemaks, kui rohkem tähelepanu pööratakse kooliõuede prügitamisele.

Peainspektor arvab, et Haridusministeerium õpetajate tööd osaltki hõlbustab, kui ta lähemal ajal välja annab juhendeid õpetajate töökavade koostamiseks, ja soovitab õpetajaile algavaks aastaks rohkem aktiivsust kasvatus-õpetusliikude küsimuste lahendamisel.

Haridusministeeriumi nõunik A. Kalamees omas ettekandes kehalisest kasvatuses ja tervishoiust koolides märgib, et kaks kolmandikku meie koolidest osutuvad nõrkadeks kehalise kasvatuses töö läbiviimisel, kuna puuduvad vastavad ruumid.

Laste toitlustamisest kõneldes märgib Kodumajanduse Koja esindaja H. Ottenson, et meil on 39% koole, kus lapsed koolis ei eineta, 32% koole, kus antakse ainult leiba ja leivakõrvast, 10% koolides on õpilaste eineks piim ja võileib.

Keskooli ja gümnaasiumi nais-võimlemisõpetajate täienduskursus

peeti E. Võimlemisõpetajate Seltsi korraldusel k. a. 2.—7. jaanuarini Tallinnas. Kursuste juhatajaks oli õpet. Salme Kass. Lektoriks oli kutsutud Helsingi Kehalise Kasvatuses Instituudi õppejõud pr. H. Jalkanen.

Kursuste avamisel haridusminister kol. J. Jaakson tervitas võimlemisõpetajaid ja märkis oma sõnavõtus, et inimese suurimaks põhivaraks on tema tervis, mis on aluseks ka rahva tervisele. Sellepärast on rahva tervise eest hoolitsemine saanud kõikides riikides riiklikuks ülesandeks. Võimlemisliikumine peab silmas pidama seda suurt ülesannet ja muuseas peab ta vastu astuma ka eriti linnades maadvõtvale dekadentlikule kultuurile, mis viib kõrgumisele inimese harmoonilise arenemise.

Kooliraadio saated 1938./39. õppeaasta kevadsemestris

Esmaspäeval, 16. jaanuaril, kella 10.00—10.40:

Kolumbus. Kuuldepilte Ameerika avastusloost. Fennimore Cooper'i jutustuse järgi koostanud A. Üksip.

Neljapäeval, 19. jaanuaril, kella 11.00—11.30:

Õpime suusatama! (I). Aleksander Kask ja Felix Parre annavad juhi-seid suusatamise õppimiseks.

Teisipäeval, 24. jaanuaril, kella 11.00—11.40:

Õpime suusatama! (II). Aleksander Kask ja Felix Parre annavad juhiseid suusatamise õppimiseks.

Neljapäeval, 26. jaanuaril, kella 12.00—12.30:

Laulame kõik üheskoos! (I). Ühislaulu-saade Riho Pätsi juhatusel. Õpitakse ja lauldakse Einn Võrgu laulu „Isamaale“.

Esmaspäeval, 30. jaanuaril, kella 12.00—12.40:

Ehitame endale raadiovastuvõtja! Ins. F. Olbrei annab juhiseid detektorvastuvõtja ehitamiseks ja vestleb raadio olemusest.

Kolmapäeval, 1. veebruaril, kella 12.00—12.40:

Kuidas jääda karskeks? Kuuldepilte noorte karskusringi tegevusest. Korraldab karskusnädala puhul Eesti Karskusliidu ülesandel Tallinna linna 3. gümnaasium ja keskkool.

Kolmapäeval, 8. veebruaril, kella 13.00—13.30:

The Star-child. (Tähepoeg.) Oscar Wilde'i muinasjutu ainetel kuuldemänguks seadnud J. Variste. Korraldaja: Riiklik Kolledž. Saade koolidele, kus õpitakse inglise keelt.

Neljapäeval, 9. veebruaril, kella 10.00—10.40:

Laulame kõik üheskoos! (II). Ühislaulu-saade Riho Pätsi juhatusel. Õpitakse ja lauldakse T. Vettiku laulu „Su Põhja maa päikese kullast“.

Kolmapäeval, 15. veebruaril, kella 12.00—12.40:

Leedu Vabariigi aastapäev. Kõnesid, laule, kuuldepilte ja deklamatsioone.

Reedel, 17. veebruaril, kella 11.00—11.30:

Vaeslapse käsikivi. Kuuldemäng Fr. R. Kreutzwaldi muinasjutu ainetel. Seadnud Salme Luide-Vettik.

Esmaspäeval, 20. veebruaril, kella 11.00—11.40:

Julius Kuperjanov. Kuuldepilte Vabadussõjast ja selle sangareist. Koostanud Albert Kivikas.

Neljapäeval, 23. veebruaril, kella 12.00—12.40:

Eesti Vabariigi 21. aastapäev. Kõnesid, laule, kuuldepilte ja muusikat.

Teisipäeval, 28. veebruaril, kella 13.00—13.30:

Familie Storch auf Sommerfrische. (Kure-perekond suitamas.) Külaskäik Püha Niiluse kallastele. Kuuldemänguks seadnud Gotthard Wloka. Esinevad Tallinna saksa koolide õpilased. Näitejuht: Hugo Schwartz ja Bruno Hamann. — Saade koolidele, kus õpitakse saksa keelt.

Reedel, 3. märtsil, kella 12.00—12.40:

Matk muusika võlumaadele (I). Ainetel kuuldemänguks seadnud Made ja Riho Päts.

Kolmapäeval, 8. märtsil, kella 10.00—10.40:

Jaan Adamson ja eesti kool saja aasta eest. Kuuldepilte ärkamisajast, eriti ärkamisaegsest eesti koolist. Koostanud Märt Raud.

Laupäeval, 11. märtsil, kella 10.00—10.40:

Jätkame soome keele õppimist (I). „Kettu ja kalastaja“. Loeb ja seletab Linda Raud.

Kolmapäeval, 15. märtsil, kella 11.00—11.40:

Tähtede poole! (Ungari Rahvuspuha puhul.) Rükky György kuuldemäng Sandori Petőfist ja Ungari vabadusvõitlustest a. 1848.

Reedel, 17. märtsil, kella 11.00—11.30:

Ülemiste vanake. Kuuldemäng O. Lutsu lastenäidendi ainetel.

Esmaspäeval, 20. märtsil, kella 13.00—13.30:

Knüppel, aus dem Sack! (Vemmal, kotist välja!) Muinasjutu ainetel kuul-

demänguks seadnud Gotthard Wloka. Esinevad Tallinna saksa koolide õpilased. Näitejuhid: Hugo Schwartz ja Bruno Hamann. Saade koolidele, kus õpitakse saksa keelt.

Neljapäeval, 23. märtsil, kella 11.00—11.40:

Matk muusika võlumaadele (II). Ainetel kuuldemänguks seadnud Mäde ja Riho Päts.

Teisipäeval, 18. aprillil, kella 12.00—12.40:

Jätkame soome keele õppimist (II). Lauri-pojan seikkailut (Laurist-poisi seiklused). Kuuldemäng Anni Sahlsteni lastenäidendi järgi. Seletuste andja: Linda Raun.

Reedel, 21. aprillil, kella 10.00—10.40:

Tallinn — Eesti pea ja süda. Helipilte ja reportaaži meie pealinnast. Korraldaja Paul Härm.

Kolmapäeval, 26. aprillil, kella 13.00—13.40:

The Merchant of Venice (Veneetsia kaupmees). IV ja V vaatus samanimelisest W. Shakespeare'i komöödiast. Korraldaja Riiklik Kolledž. Saade koolidele, kus õpitakse inglise keelt.

Laupäeval, 29. aprillil, kella 12.00—12.30:

Karu ja habemeajaja. Muinasjutu ainetel kuuldemänguks seadnud Gert Helbemäe.

Teisipäeval, 2. mail, kella 9.00—9.40:

Postipapa. Kuuldepilte J. W. Jannseni elust ja tegevusest ja eesti ajakirjanduse sünnist (J. W. Jannseni 120. sünnipäeva puhul). Koostanud Julius Öngö.

Neljapäeval, 4. mail, kella 13.00—13.30:

Die Zaubergerige (Võluviitl). Kuuldemäng Grimmi muinasjutu ainetel, seadnud Walther Blachetta. Esinevad Tallinna saksa koolide õpilased. Näitejuhid: Hugo Schwartz ja Bruno Hamann. Saade koolidele, kus õpitakse saksa keelt.

Kolmapäeval, 10. mail, kella 9.00—9.40:

Matk Harjumaal. Helipilte ja reportaaži. Salme Luide-Vettik.

Laupäeval, 13. mail, kella 12.00—12.40:

Emadepäev. Kõnesid, kuuldepilte ja muusikat.

Teisipäeval, 16. mail, kella 10.00—10.40:

Õpime ujuma! Mag. A. Grünberg annab juhiseid ujumise õppimiseks.

Reedel, 19. mail, kella 9.00—9.40:

„Sest põllust tuleb leib...“ Helipilte elust ja tööst maal.

Algkoolilõpetajate päev. Korraldaja: Haridusministeerium. Päev, kella-aeg ja kava teatatakse eraldi.

„Kasvatus“ ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: terve aastakäik 3 krooni, ½ aastakäiku 1 kr. 75 senti. Koos „Õpetajate Lehega“ aastas 6 kr. 50 senti.

Üksiknumber 40 senti.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit, Tallinn, Pühavaimu 11.

Vastutav ja tegev toimetaja Enn Murdmaa.

Toimetuse kolleegiumi liikmed: H. Jänes, J. Käis, A. Varma.

Üleskutse õpetajaile eesti õpetajate laulukoori asutamiseks

Eesti õpetajaskonnal on juba esimestest laulupidudest saadik olnud täita tähtis osa lauluharrastuse ergutamisel meie rahva seas. Kui sirvida meie esimestest laulupidudest osa võtnud kooride nimestikke, siis leiame sealt rohkesti kihelkondlikke õpetajate koore ja orkestreid.

Tänapäeva õpetajate generatsioon on võrreldes ärkamisaja õpetajaskonnaga saanud õpetajate ettevalmistusastutes veelgi parema muusikalise ettevalmistuse, mistõttu laul ja muusika on meie kooli üheks tugevamaks küljeks.

Et veelgi süvendada ja kultiveerida Eesti õpetajate lauluharrastust, selleks on Eesti õpetajate Liidu Laulu- ja Muusikaõpetuse Toimikond algatanud üleriigilise Eesti õpetajate laulukoori asutamise mõtte. Sellised õpetajate üleriigilised koorid tegutsevad edukalt mitmel pool välismaal (näit. Tšehho-Slovakkias, Saksas jne.), olles saavutanud kõrge kunstilise taseme ja saanud suure tunnustuse osaliseks nii oma kodumaal kui ka välismaal.

Eesti õpetajate laulukoori esialgne organiseerimine toimub Tallinnas eeloleva III laulu- ja muusikaõpetajate kongressi ajal 3.—5. aprillini k. a. Kongressi kavas on vastavasisuline referaat. Samuti toimuvad kongressi ajal koori esimesed harjutused. Õpetajate laulukoori juhiks on palutud helikunstnik ja üldlaulupidude üldjuhte õp. T. Vettik, kes selleks ka lahkesti nõusoleku andnud.

Eesti õpetajate laulukoori võib astuda iga Eesti õpetaja ja koolitegelane ükskõik missuguse koolitüübi alalt (mitte ükski laulupidaja). Koori astumise tingimuseks on, et kooriliige oleks suuteline koori repertuaari iseseisvalt läbi töötama ja ära õppima. Kokkutuleku vähese arvu tõttu jääks ühisharjutuste ülesandeks vaid kunstiline viimistlus. Esialgselt on kavatsus katsetada kahe kooritüübiga, nimelt segakooriga ja meeskooriga.

Eesti õpetajate laulukoori on palutud esinema ka III Eesti-Soome koolikongressile, mis toimub Tartus arvatavasti 17.—19. juunini k. a.

Esimesteks ühisharjutusteks on valitud esialgu järgmised laulud: Segakoorile: 1. Ärka üles isamaa — A. Läte. 2. Lahkumine — K. Tüرنpu. 3. Su põhjamaa päikese kullast — T. Vettik. Meeskoorile: Põhja piiril — T. Vettik. Laulunoodid saadetakse kooriliikmele kätte E. O. Liidu kulu.

Õpetajate laulukoori harjutused on kindlaks määratud järgmiselt:

Koori kokkutulek ja I harjutus lauluõpetajate kongressi eelpäeval, esmaspäeval, 3. aprillil kell 16.00—19.00, II harjutus — 4. aprillil kell 8.30—10.00, III harjutus — 5. aprillil kell 8.00—9.15.

Esinemine III laulu- ja muusikaõpetajate kongressi lõppkoosolekul 5. aprillil kell 13.30.

Järgnevad harjutused III Eesti-Soome koolikongressil esinemiseks teatakse kooriliikmeile aegsasti, samuti edaspidine töökorraldus.

Õpetajate laulukoori liikmele võimaldatakse hinnaalandusega sõit raudteel 33 prots. ulatuses (puhkeajapiletiga), milleks soovijaile saadetakse vastav tunnistus. Laulukoori liikmele hangib E. O. Liit soodustusi pealinnas teatritesse harjutuste ja kongressipäevadel. Soovijaile korraldatakse harjutuste ajal ühiskorter. Üksikasjalikud teated soodustuste saamise ja ühiskorteri asupaiga kohta avaldatakse „Õpetajate Lehes“, samuti edaspidised teated õpetajate laulukoori harjutuste ja töökorralduse kohta.

Koolijuhatajaid ja lauluõpetajaid palume Eesti õpetajate laulukoori asutamise informeerida kõiki õppejõude.

E. õpet. Liidu Laulu ja Muusikaõpetuse Toimikond loodab, et see kavatsus meie laulumaal õpetajaskonnas leiab väärilist vastukaja. Õpetajaile, kes lauluõpetuse andkeedis avaldasid soovi õpet. laulukoori astuda, saadetakse registreerimisleht, mis tuleb tagasi saata hiljemalt 1. märtsiks E. õpet. Liidu büroosse, Pühavaimu 11, Tallinn. Registreerimislehte kasutatagu ühtlasi registreerimiseks III laulu- ja muusikaõpetajate kongressile. Teisi õpetajaid, kes on veel huvitatud kooris töötamisest, palutakse teatada E. O. Liitu: 1. nimi ja eesnimi; 2. kool ja aadress; 3. häälerühm; 4. kas võtab osa III lauluõpet. kongressist; 5. kas soovib hinnaalandust raudteel, jaama nimetus; 6. kas soovib ühiskorteri; 7. kas kavatseb osa võtta III Eesti-Soome koolikongressist Tartus.

E. O. L. Laulu- ja Muusikaõpetuse Toimikond.

NAUMANN **Erika**

on praktilisem, sobivam
ja hinnaväärsem kirjutusmasin
kodus ja ametis.

Nõudke tasuta katalooge

KR. SAAR & Ko.

Tallinn, Viru tänav 3
Tartu, Raekoja 2

AKTSIASELTS

„EESTI AGA“

Hapniku ja atsetüleengaasi
tehased

Juhatus: Vene tän. nr. 11-a,
kõnetr. 441-33. Tehased:
Põhja tän. nr. 5, kõnetr. 439-96.

Hapniku ja atsetüleengaasi, sa-
muti igasuguste keevitamise
seadete ja materjalide müük,
nagu keevitamise ja lõikamise
põletajad, survetasandajad,
kummivoolikud jne., siis keevi-
tamise raud, malm, vased, alu-
miinium jne. ning vastavad
pulbrid. Keevitamise kool vas-
tavate eriteadlaste juhtimisel.

Igale tegelikule keevitajale soo-
vitame

„Keevitamise käsiraamat“,
mis saadaval meie kontoris.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri Osühisus

Asutatud 1857. a.

Vabrikud: Kreenholmis, Narva lähedal.

Juhatus: Tallinnas, Pikk 68, tel. 426-63.

Müügikoht Kaubandus-Tööstus Aktsiaselts „Kreenbalt“, Tallinn,
Suur Karja 13, telef. 425-14.

*

Müük ainult suurel arvul

„Ühiselu“

TRÜKIKOJA JUHTLAUSEKS ON:

hea töö,
täpne ja kiire tellimiste täitmine,
möödukad hinnad.

Telefonilised
tellimised:
telefon
432-04

Sellepärast Aktsiaselts „Ühiselu“ trükikoda ongi see asutis, mida Teie vajate oma trükitööde täitmiseks.

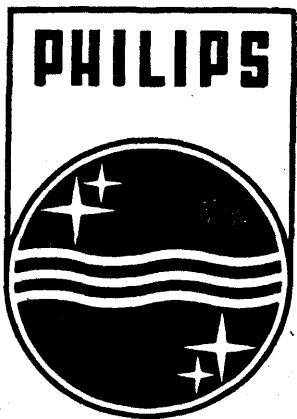
TELLIMISTE TÄITMINE
trükikoja kontoris Pikk 42, Tallinnas.

Riigi klassiloterii

pileti omandamisega avate endale
tee jõukusele. Klassiloteriide kaudu
tekib aastas

24 uut miljonäri

ja sajad inimesed vabanevad rahamuredest.

M O O D S A I M A D

kooliraadio

sisseseaded Lääne - Euroopa
eeskujul.

Helivõimendajad, mikrofonid heliplaadi-
ja raadioülekaneks. Maailmakuulsad
raadioaparaadid raadio-ülekaneteks.

Füüsika - kabinettidele : katoodkiirte-
torud, valgustuslambid, mõõtriistad ja
-sillad katoodkiirte ostsillograafid,
„Philora“ elavhõbe- ja naatrium-
lambid jne. suures valikus.

Nõudke hinnakirju!

EESTI PHILIPS A/S.

Tallinn, Lal tän. 1

U
HISTEGELIK
KINDLUSTUSSELTS

Eks-Ulaja

Vabadusväljak 10. Tel. 478-08

Ka kokkuhoidlikum perenaine
ei tarvitse kehahoolest loobuda
ajal, mil müügil on

Milvi kreem, rasvasisaldav

ja

Milvi hambapasta

A-S. „EPHAG'i“ LABOR. TALLINN

I L M U S:

Elsa Köhler

Aktiivsuspedagoogika

Rootsi keelest A. Mallar,
toimetanud Joh. Käis.
224 lk. + 2 kriittahvliit.
Hind kr. 2.80.

Pealadu: „Töökool“

Tallinn, Pärnu mnt. 28
Rakvere, Tallinna 24